

मेरो गणित

कक्षा १

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

प्रकाशक : नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

ISBN: 978-999-33-712-6-2

© सर्वाधिकार प्रकाशकमा

केन्द्रको लिखित स्वीकृतिविना यसको पूरै वा आंशिक भाग हुबहु प्रकाशन गर्न,
परिवर्तन गरेर प्रकाशन गर्न, कुनै विद्युतीय साधन वा अन्य प्रविधिबाट रेकर्ड गर्न र
प्रतिलिपि निकालन पाइने छैन। पाठ्यपुस्तक सम्बन्धमा सुझाव भएमा पाठ्यक्रम विकास
केन्द्र, सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा पठाइदिनुहुन अनुरोध छ।

पहिलो संस्करण : वि. सं. २०४९
परिमार्जित दोस्रो संस्करण : वि. सं. २०६२
तेस्रो संस्करण : वि. सं. २०६३
पुनर्मुद्रण : वि. सं. २०६७

‘विद्यालय पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री छपाइ तथा वितरण निर्देशिका २०६७’ अनुसार यो
पाठ्यपुस्तक पूर्वाञ्चल र पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका ३२ जिल्लामा मात्र शैक्षिक सत्र
२०६८ का लागि निजी क्षेत्रका मुद्रक तथा वितरकबाट बिक्री वितरण गर्न स्वीकृत
पाठ्यपुस्तक हो।

— पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी, भक्तपुर

मुद्रक :

वितरक :

मूल्य : रु.

तपाईंको पुस्तकमा छपाइप्रविधिसम्बन्धी कुनै त्रुटि फेला परेमा उक्त पुस्तक मुद्रक तथा
वितरक वा स्थानीय बिक्रेताबाट सादून सक्नुहुनेछ।

— मुद्रक तथा वितरक

हालो भनाइ

विद्यालय तहको शिक्षालाई उद्देश्यमूलक, व्यावहारिक, समसामयिक र रोजगारमूलक बनाउन विभिन्न समयमा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक विकास तथा परिमार्जन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइदै आइएको छ । विद्यार्थीमा राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति एकताको भावना पैदा गराई नैतिकता, अनुशासन र स्वावलम्बनजस्ता सामाजिक एवम् चारित्रिक गुण तथा आधारभूत भाषिक तथा गणितीय सीपको विकास गरी विज्ञान, सूचना प्रविधि, वातावरण र स्वास्थ्यसम्बन्धी आधारभूत ज्ञान र जीवप्रोपोर्योगी सीपका माध्यमले कलासौन्दर्यप्रति अभिरुचि जगाउनु, सिर्जनशील सीपको विकास गराउनु र विभिन्न जातजाति, लिङ्ग, धर्म, भाषा, संस्कृतिप्रति सम्भाव जगाई सामाजिक मूल्य र मान्यताप्रतिको सहयोगात्मक र जिम्मेवारीपूर्ण आचरण विकास गराउनु आजको आवश्यकता बनेको छ । यही आवश्यकता पूर्तिका लागि शिक्षासम्बन्धी विभिन्न आयोगका सुझाव, शिक्षक तथा अभिभावकलगायत शिक्षासँग सम्बद्ध विभिन्न व्यक्ति सम्मिलित गोष्ठी र अन्तर्क्रियाका निष्कर्षबाट परिमार्जन गरिएको प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०६२ अनुसार यस पाठ्यपुस्तकको विकास एवम् परिमार्जन गर्ने कार्य भएको छ । शैक्षिक सत्र २०६१ मा परीक्षण गरी परीक्षणबाट प्राप्त सुझावसमेत यसमा समावेश गरिएको छ ।

प्राथमिक तहको कक्षा १ मा अध्ययन गर्ने बालबालिकाहरूको सर्वाङ्गीण विकासलाई दृष्टिगत गरी यस पाठ्यपुस्तकलाई चित्रात्मक, क्रियाकलापमुखी र बालकेन्द्री बनाउने प्रयास गरिएको छ । विभिन्न अनुसन्धानहरूले गणित विषयमा धेरै विद्यार्थीहरू कमजोर र अनुत्तीर्ण भइसकेको देखाएका छन् । यस विषयमा प्रशस्त अभ्यास चाहिने भएकाले पाठ्यक्रममा समाविष्ट दोहोन्याउने पाठ्यभारअनुरूप पाठ्यपुस्तकमा पुनरावलोकनका लागि मिश्रित अभ्यास र शिक्षण निर्देशनसमेत समावेश गरिएका छन् । पुस्तकमा दिइएका चित्र, क्रियाकलाप, शिक्षणविधि, शैक्षिक सामग्री, मूल्याङ्कनविधि र साधन तथा अभ्यासहरू नमुनामात्र हुन् । तसर्थ शिक्षणसिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा पाठ्यक्रम, स्थानीय वातावरणमा उपलब्ध शैक्षिक सामग्री र दैनिक जीवनसँग सम्बन्धित समस्याहरूमा समेत केन्द्रित हुनु आवश्यक हुन्छ । वि. सं. २०४९ मा शम्भुनारायण वैद्य र सुडमा तुलाधरले लेखनुभएको पाठ्यपुस्तकलाई गोपालप्रसाद अधिकारी, भोजराज काफले, शालिकराम भुसाल, दिनेश श्रेष्ठ, क्रिस्टिन स्टोन, नारायणप्रसाद वागले, श्याम आचार्य र दयाराम सिंखडाढ्वारा लेखन, परिमार्जन तथा सम्पादन गराई यस रूपमा तयार गरिएको हो । यसको भाषासम्पादन विष्णुप्रसाद अधिकारी, गणेशप्रसाद भट्टराई तथा लोकप्रकाश पण्डितले, टाइपसेटिङ जयराम कुँइकेलले, चित्राङ्कन अवीन्द्रमान श्रेष्ठले र लेआउट डिजाइन नवीन्द्रमान राजभण्डारी तथा हिमालय गौतमले गर्नुभएको हो । उहाँहरूलगायत यसको विकासमा संलग्न विषय समितिका पदाधिकारी तथा अन्य सबैलाई पाठ्यक्रम विकास केन्द्र धन्यवाद प्रकट गर्दछ ।

पाठ्यपुस्तकलाई शिक्षणसिकाइको महत्त्वपूर्ण साधनका रूपमा लिइन्छ । अनुभवी शिक्षक र जिज्ञासु विद्यार्थीले पाठ्यक्रमद्वारा लक्षित सिकाइउपलब्धिलाई विविध स्रोत र साधनको प्रयोग गरी अध्ययन अध्यापन गर्न सक्छन् । यस पाठ्यपुस्तकलाई सकेसम्म क्रियाकलापमुखी र रुचिकर बनाउने प्रयत्न गरिएको छ तथापि यसमा अझै भाषाशैली, विषयवस्तु तथा प्रस्तुति र चित्राङ्कनका दृष्टिले कमीकमजोरी रहेका हुन सक्छन् । तिनको सुधारका लागि शिक्षक, विद्यार्थी अभिभावक, बुद्धिजीवी एवम् सम्पूर्ण पाठकहरूको समेत महत्त्वपूर्ण भूमिका रहने हुँदा सम्बद्ध सबैको रचनात्मक सुझावका लागि पाठ्यक्रम विकास केन्द्र हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

तिषयसूची

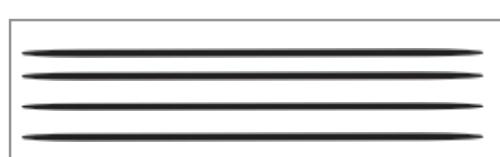
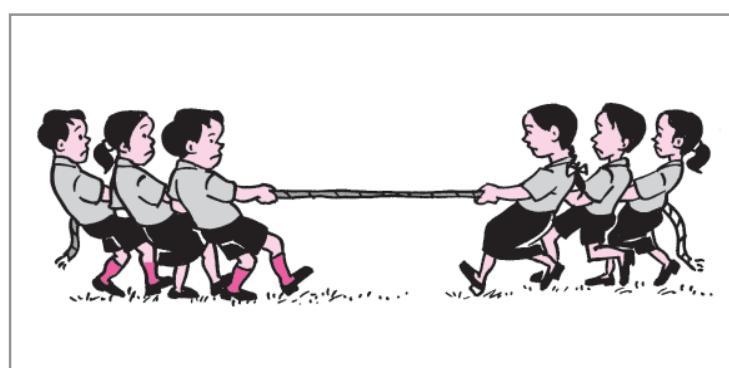
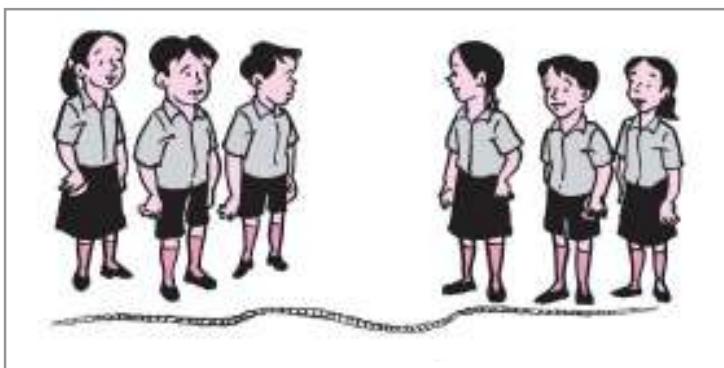
<u>क्र.सं.</u>	<u>पाठ</u>	<u>शीर्षक</u>	<u>पृष्ठ सङ्ख्या</u>
१.	पाठ १	सीधारेखा र वक्ररेखा	१
२.	पाठ २	गोलो	३
३.	पाठ ३	१ देखि ५ सम्मका सङ्ख्याहरू	५
४.	पाठ ४	चारकुने	९
५.	पाठ ५	तीनकुने	१०
६.	पाठ ६	समूह	१२
७.	पाठ ७	५ सम्मको जोड	१४
८.	पाठ ८	५ सम्मको घटाउ	१७
९.	पाठ ९	६ देखि ९ सम्मका सङ्ख्याहरू	२१
१०.	पाठ १०	९ सम्मको जोड र घटाउ	२३
११.	पाठ ११	शून्य	२५
१२.	पाठ १२	सङ्ख्या १०	२६
१३.	पाठ १३	१० को जोड र घटाउ	२७
१४.	पाठ १४	१० सम्मको जोड र घटाउ	२८
१५.	पाठ १५	सङ्ख्याको क्रम	३१
१६.	पाठ १६	भन्दा ठूलो, भन्दा सानो र बराबर	३२
१७.	पाठ १७	क्रमात्मक सङ्ख्या	३४
१८.	पाठ १८	११ देखि २० सम्मका सङ्ख्याहरू	३६
१९.	पाठ १९	११ देखि १९ सम्मका जोड र घटाउ	३९
२०.	पाठ २०	समय	४४
२१.	पाठ २१	हप्ताका बारहरू	४६
२२.	पाठ २२	१०० सम्मका १० का सङ्ख्याहरू	४७
२३.	पाठ २३	२१ देखि ३० सम्मका सङ्ख्याहरू	४८

२४.	पाठ २४	१ देखि १०० सम्मका सङ्ख्याहरू	४९
२५.	पाठ २५	नोट र सिक्का	५३
२६.	पाठ २६	रुपियाँको जोड र घटाउ	५४
२७.	पाठ २७	रुपियाँसम्बन्धी व्यावहारिक समस्या	५७
२८.	पाठ २८	स्थानमान	५८
२९.	पाठ २९	भन्दा ठूलो, भन्दा सानो र बराबर	५९
३०.	पाठ ३०	सबभन्दा ठूलो सङ्ख्या र सबभन्दा सानो सङ्ख्या	६०
३१.	पाठ ३१	सङ्ख्याहरूको क्रम	६२
३२.	पाठ ३२	लामो, छोटो, अगलो र होचो	६४
३३.	पाठ ३३	दुई अड्कले बनेका सङ्ख्याहरूको जोड	६७
३४.	पाठ ३४	दुई अड्कले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ	६९
३५.	पाठ ३५	जोड र घटाउका व्यावहारिक समस्या	७१
३६.	पाठ ३६	क्षमता	७३
३७.	पाठ ३७	भिन्न	७४
३८.	पाठ ३८	हलुका र गन्हाँ	७६
३९.	पाठ ३९	गुणन	७७
४०.	पाठ ४०	५ सम्मको गुणन	७९
४१.	पाठ ४१	पहाडाको ज्ञान	८६
४२.	पाठ ४२	गुणनका व्यावहारिक समस्या	९३
४३.	पाठ ४३	चित्रग्राफ	९४
४४.	पाठ ४४	भाग	९८
४५.	पाठ ४५	महिना	१०१
४६.	पाठ ४६	हिन्दु अरेबिक सङ्ख्या प्रणाली	१०२

पाठ १

सीधारेखा र वक्ररेखा

चित्र हेर र छलफल गर :

सीधारेखाहरू

वक्ररेखाहरू

चित्रमा तन्काइएको डोरी सीधा छ ।

चित्रमा नतन्काइएको डोरी बाङ्गो छ ।

शिक्षण निर्देशन : १. डोरीको प्रयोग गरी सीधारेखा र वक्ररेखाको धारणा दिनुहोस् ।

२. स्केल, किताब आदिको सहायताले सीधा रेखा कोर्न लगाउनुहोस् । सीधा र वक्ररेखा छुट्याउन थप प्रयोगात्मक कार्य गराउनुहोस् ।

चित्र हेर र चिन :

श्यामले सीधारेखा कोई छन् ।

अभ्यास

१. कापीमा तलको जस्तै सीधारेखा कोर :

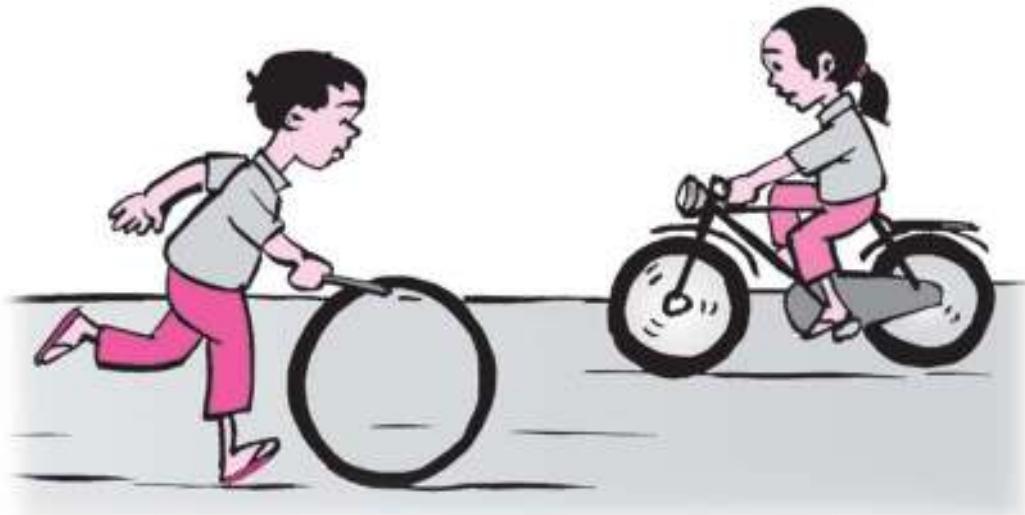
२. कापीमा तलको जस्तै वक्ररेखा कोर :

पाठ २

गोलो

चित्र हेर र छलफल गर :

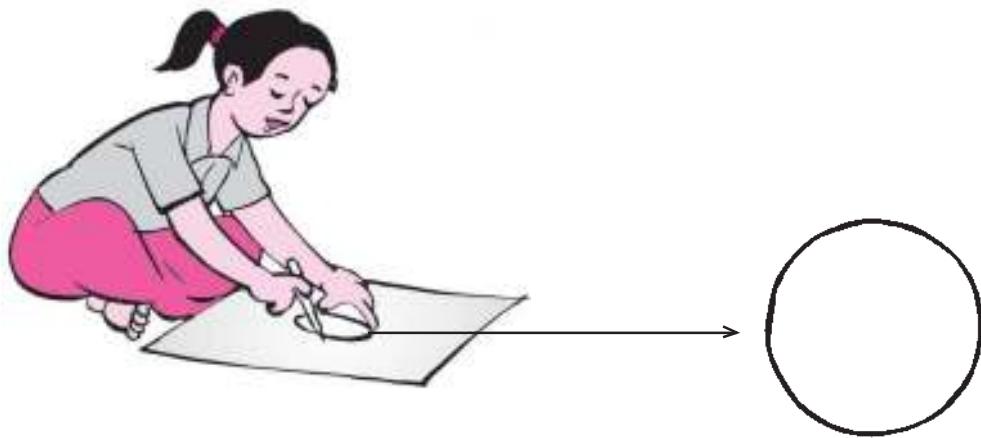

चित्रमा केके छन् ?

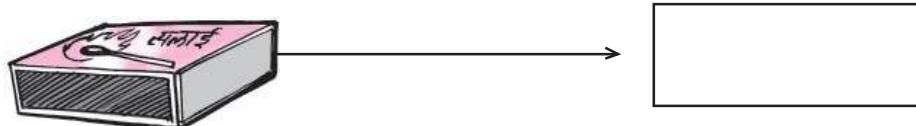
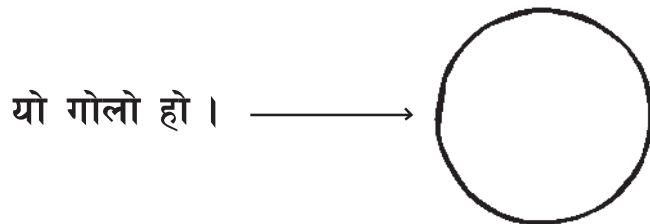
गोला / बाटुला वस्तुहरू केके छन् ?

-
- शिक्षण निर्देशन : १. विभिन्न ठेस वस्तुहरू ट्रेस गर्न लगाई प्रयोगात्मक कार्य गर्न लगाउनुहोस् ।
२. माथिका चित्रहरू छलफल गराई बाटुलो, गोलो आदि धारणाबाट 'गोलो' शब्दको प्रयोग गरी वृत्तको धारणा दिनुहोस् ।
३. गोलो र अन्य कुना परेका आकारको बाहिरी घेरा कोर्न लगाई कुन गोलो हो, कुन गोलो होइन, छट्टयाउन लगाउनुहोस् ।

चित्र हेर र चिन :

मायाले चुराको बाहिरी घेरा खिच्दै छिन् ।

यो गोलो होइन ।

अभ्यास

कापीमा चुरा, सिक्का, बट्टाको बिर्को, गिलास आदि वस्तुहरूको बाहिरी घेरा खिच ।

पाठ ३

१ देखि ५ सम्मका सङ्ख्याहरू

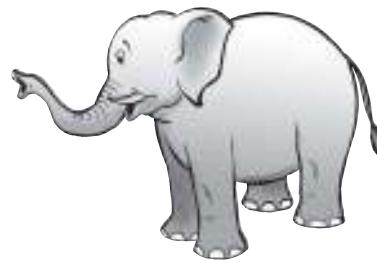
चित्र हेर र गन :

१ औँला

१

एक

१ हाती

२ औँला

२

दुई

२ घर

अभ्यास १

(क) कापीमा १ लेख्ने अभ्यास गर ।

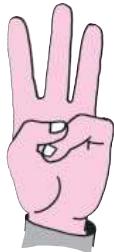
(ख) कापीमा २ लेख्ने अभ्यास गर ।

शिक्षण निर्देशन : १. गोलो र सीधारेखाको धारणाबाट १ लेख्न अभ्यास गराउनुहोस् ।

२. विभिन्न ठोस वस्तुहरू गन्ती गर्न लगाई १ र २ को धारणा दिनुहोस् ।

विभिन्न तरिकाबाट १ र २ लेख्न सकिन्छ, जस्तै : **१२** । यसभन्दा अन्य सजिलो तरिका भए सोअनुसार सिकाउन सकिनेछ ।

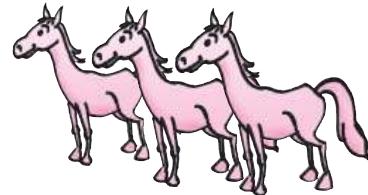
चित्र हेर र गन :

३ औँला

३

तीन

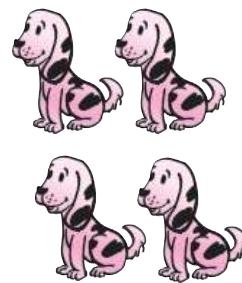
३ घोडा

४ औँला

४

चार

४ कुकुर

अभ्यास २

- (क) कापीमा ३ लेख्ने अभ्यास गर ।
(ख) कापीमा ४ लेख्ने अभ्यास गर ।
(ग) कापीमा लेखिएको सङ्ख्याअनुसारका रेखा कोर :

३ |||

२

४

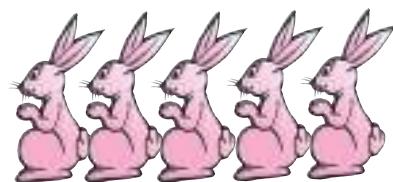
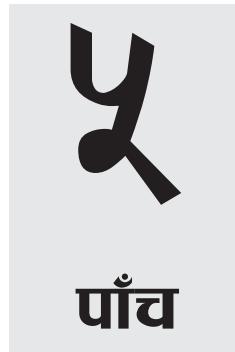
१

शिक्षण निर्देशन : विभिन्न ठोस वस्तुहरू देखाई ३ र ४ को धारणा दिने र विभिन्न तरिकाबाट ३ र ४ पढ्न र लेख्न अभ्यास गराउनुहोस् ।

चित्र हेर र गन :

५ औँला

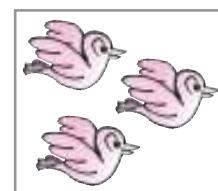
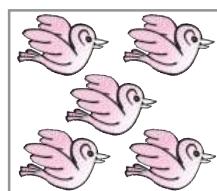
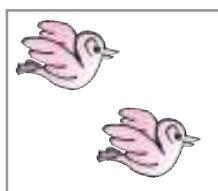
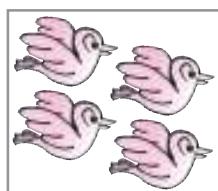

५ खरायो

अभ्यास ३

(क) कापीमा ५ लेख्ने अभ्यास गर ।

(ख) तलका चित्र गनेर कापीमा सङ्ख्या लेख :

(ग) कापीमा तलका सङ्ख्या लेखी सङ्ख्याअनुसारका धर्का कोर :

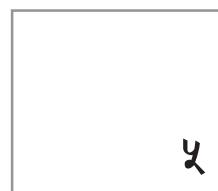
१

२

४

५

शिक्षण निर्देशन : विभिन्न ठोस वस्तुहरू देखाई ५ को धारणा दिने । ५ सम्मका सङ्ख्याहरू पढ्न र लेख्न अभ्यास गराउनुहोस् । त्यसैगरी ५, ४, ३, २, १ उल्टो तरिकाले पनि गन्न लगाई सङ्ख्याको उल्टो क्रमको पनि धारणा दिनुहोस् ।

अभ्यास ४

चित्र हेरी गन र मिल्ने सङ्ख्या कापीमा लेख :

(क) कति ओटा

(घ) कति ओटा

(ख) कति ओटा

(ड) कति ओटा

(ग) कति ओटा

शिक्षण निर्देशन : १-५ सम्मका सङ्ख्याहरू र सोहीअनुरूप चित्रहरू बनाई जोडा मिलाउनेजस्ता क्रियाकलाप र अभ्यास गराउनुहोस् ।

पाठ ४

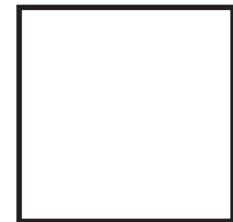
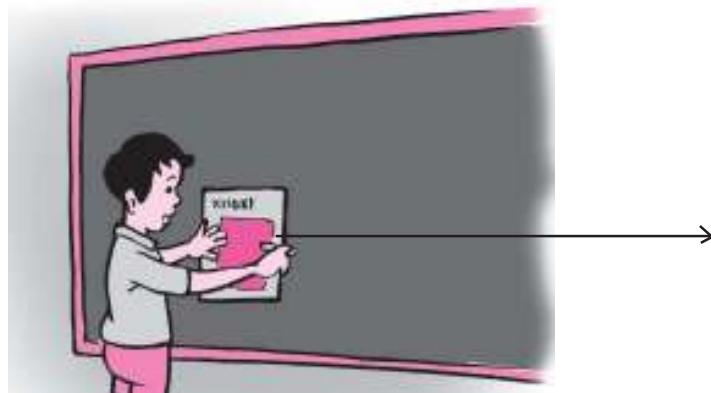
चारकुने

चित्र हेर र छलफल गर :

वस्तु	बाहिरी घेराको चित्र

बाहिरी घेराको चित्रमा कति ओटा कुना छन्, भन :

चित्र हेर र चिन :

यो चारकुने हो ।

पेम्बा किताबको बाहिरी घेरा खिच्दै छन् ।

अभ्यास

कापीमा सलाईको बट्टा, चकको बट्टा आदि वस्तुहरूको बाहिरी घेरा खिच । कस्तो आकार बन्छ, भन ।

- शिक्षण निर्देशन : १. चित्रमा दिइएका वस्तुहरूलाई वास्तविक वस्तुसँग सम्बन्धित गराएर एउटा सतह देखाई चारओटा कुना देखाउन र गन्न लगाउनुहोस् ।
२. अन्य चारकुने वस्तुको बाहिरी घेरा कोर्न लगाउनुहोस् ।

पाठ ५

तीनकुने

चित्र हेर र छलफल गर :

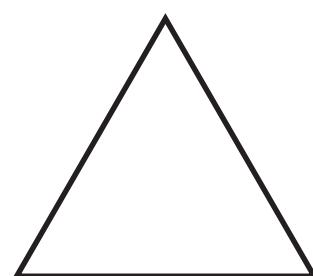
तीनकुने रोटी

पट्याइएको रुमाल

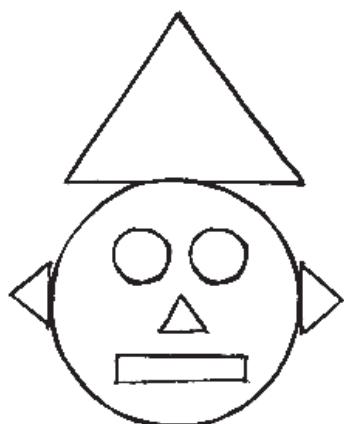
सलाईका काँटीको तीनकुने

तीनकुने

अभ्यास

चित्रमा गोलो, चारकुने र तीनकुने कुनकुन हनु, छुट्याऊ :

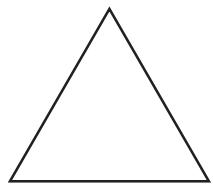

-
- शिक्षण निर्देशन : 1. तीनकुने आकारको ब्लक वा बाक्लो कागजको सानाठूला आकार लिई तीनकुनेको बाहिरी घेरा कोर्न लगाउनुहोस् ।
2. रुमाल पट्याएर तीनकुने आकारको धारणा प्रस्त पार्नुहोस् ।
3. कक्षालाई समूहमा बाँडेर विभिन्न आकारका वस्तुहरू सङ्कलन गर्न लगाई छलफल गर्न लगाउनुहोस् ।

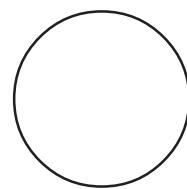
मिश्रित अभ्यास

१. तल दिइएका आकारहरूको नाम भन र कापीमा लेख :

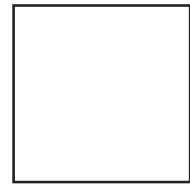
(क)

(ख)

(ग)

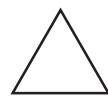
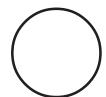

२. छाया पारिएको आकारको नाम भन र कापीमा लेख :

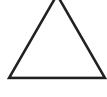
(क)

(ख)

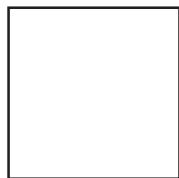

(ग)

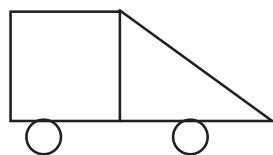

३. तल दिइएका आकारहरू कापीमा सार । तीनकुने, चारकुने र गोलो चिन । अनि आफूलाई मन पर्ने रड़ भर :

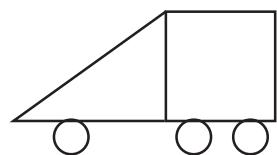
(क)

(ख)

(ग)

महिना

तलका महिना पढ र छलफल गर :

१. वैशाख

(क) सँगै दिइएका महिनाहरू गन र कतिओटा छन् लेख ।

२. जेठ

(ख) सँगै दिइएका महिनाहरूलाई क्रमैसँग साथीलाई पढेर सुनाऊ ।

३. असार

(ग) छलफल गर र बताऊ :

४. साउन

- प्रत्येक वर्ष कुन महिलनामा सुरु हुन्छ ?

५. भदौ

- वैशाखपछि कुन महिना आउँछ ?

६. असोज

- माघपछि आउने महिनाहरू भन ।

७. कात्तिक

- सातौं महिना कुन हो ?

८. मङ्सिर

(घ) वर्षको अन्तिम महिना कुन हो ?

९. पुस

(ङ) अहिले कुन महिना हो, लेख ।

१०. माघ

११. फागुन

(च) एक वर्षमा कति महिना हुन्छन् ?

शिक्षण निर्देशन : विभिन्न किसिमका क्यालेन्डर तथा तालिका (Charts) को प्रयोग गर्नुहोस् ।
महिनाको धारणा, नाम र सामान्य जानकारीबारे छलफल चलाउनुहोस् ।

पाठ ४६

हिन्दु अरेबिक संख्याप्रणाली

अङ्गकहरू हेर र सिक :

देवनागरी संख्या	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
हिन्दु अरेबिक संख्या	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

अभ्यास

१. १ देखि १० सम्मका हिन्दु अरेबिक संख्याहरू लेख :

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

२. कापीमा सार र हिसाब गर :

(क) $1 + 1 =$

(ख) $2 + 1 =$

(ग) $7 + 1 =$

(घ) $3 + 4 =$

(ङ) $3 - 1 =$

(च) $10 - 5 =$

शिक्षण निर्देशन : हिन्दु अरेबिक संख्या प्रणालीका संख्याहरू गन्ती गर्न, पढन र लेखन अभ्यास गराउनुहोस् । त्यसपछि मात्र जोड र घटाउका हिसाबमा अभ्यास गराउनुहोस् । अन्त्यमा विद्यार्थीहरूको क्षमताअनुसार अक्षरमा पनि पढन र लेखन अभ्यास गराउनुहोस् ।

सङ्ख्या 1 देखि 100 सम्म

1 देखि 100 सम्म चिन र पढ़ :

1 one	11 eleven	21 twenty-one	31 thirty-one
2 two	12 twelve	22 twenty-two	32 thirty-two
3 three	13 thirteen	23 twenty-three	33 thirty-three
4 four	14 fourteen	24 twenty-four	34 thirty-four
5 five	15 fifteen	25 twenty-five	35 thirty-five
6 six	16 sixteen	26 twenty-six	36 thirty-six
7 seven	17 seventeen	27 twenty-seven	37 thirty-seven
8 eight	18 eighteen	28 twenty-eight	38 thirty-eight
9 nine	19 nineteen	29 twenty-nine	39 thirty-nine
10 ten	20 twenty	30 thirty	40 forty
41 forty-one	51 fifty-one	61 sixty-one	
42 forty-two	52 fifty-two	62 sixty-two	
43 forty-three	53 fifty-three	63 sixty-three	
44 forty-four	54 fifty-four	64 sixty-four	
45 forty-five	55 fifty-five	65 sixty-five	
46 forty-six	56 fifty-six	66 sixty-six	
47 forty-seven	57 fifty-seven	67 sixty-seven	
48 forty-eight	58 fifty-eight	68 sixty-eight	
49 forty-nine	59 fifty-nine	69 sixty-nine	
50 fifty	60 sixty	70 seventy	

शिक्षण निर्देशन : 1 देखि 100 सम्म अड्कमा मात्र पढन अभ्यास गराउनुहोस् ।

71	seventy-one	81	eighty-one	91	ninety one
72	seventy-two	82	eighty-two	92	ninety-two
73	seventy-three	83	eighty-three	93	ninety-three
74	seventy-four	84	eighty-four	94	ninety-four
75	seventy-five	85	eighty-five	95	ninety-five
76	seventy-six	86	eighty-six	96	ninety-six
77	seventy-seven	87	eighty-seven	97	ninety-seven
78	seventy-eight	88	eighty-eight	98	ninety-eight
79	seventy-nine	89	eighty-nine	99	ninety-nine
80	eighty	90	ninety	100	hundred

अभ्यास

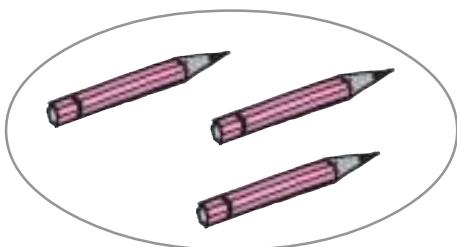
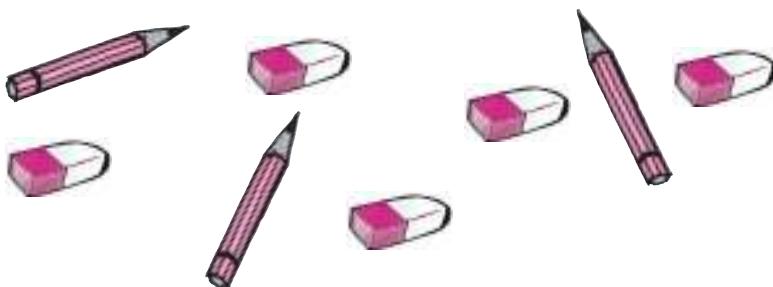
कापीमा सार र खाली ठाउँमा मिल्ने सङ्ख्या भर :

1							7		
				15					
			23						
							39		
	42								
				56					
61									
		74							
						88			
							100		

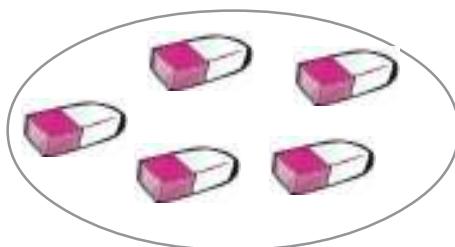
पाठ ६

समूह

तल दिइएको चित्रमा सिसाकलमा र इरेजर सँगै राखिएका छन् ।
तिनलाई दुई समूहमा छुट्याऊ :

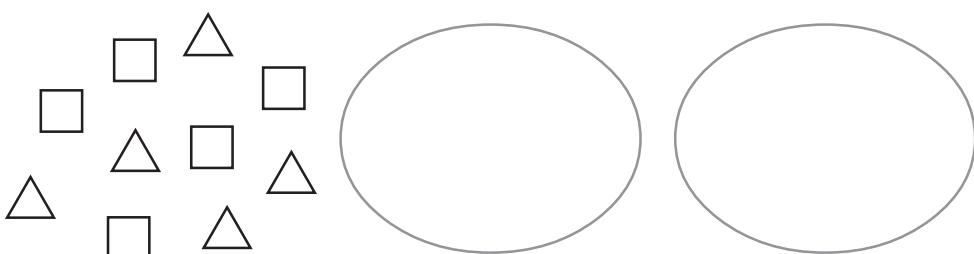
यो केको समूह हो ?

यो केको समूह हो ?

अभ्यास १

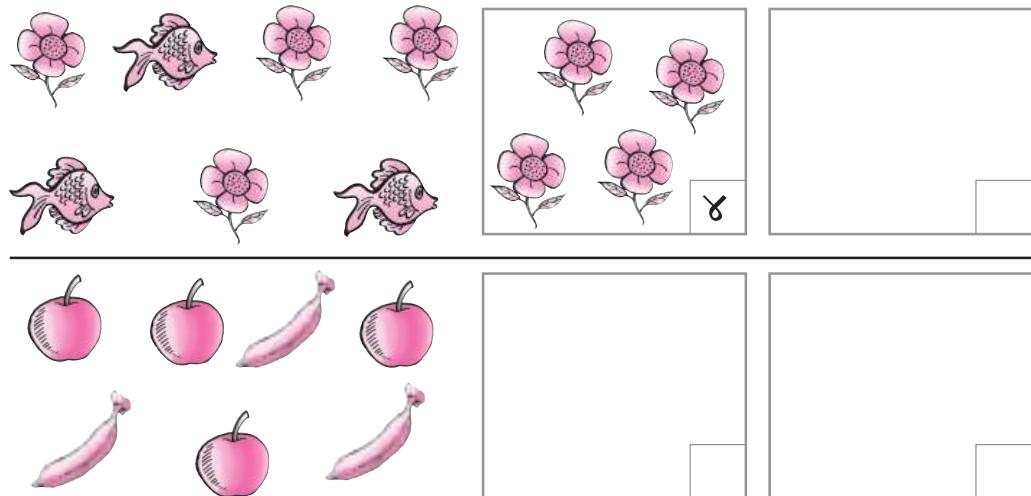
तल दिइएका चित्रहरूबाट उस्तै चित्रको छुट्याछुट्यै समूह कापीमा बनाऊ :

शिक्षण निर्देशन : दुई किसिमका वस्तुहरू, जस्तै : गुच्चा र ढुङ्गा मिसाएर विद्यार्थीहरूलाई दिनुहोस् र उनीहरूलाई ती दुई वस्तुहरू अलगअलग समूहमा छुट्याउन लगाई समूहको नाम भन्न लगाउनुहोस् ।

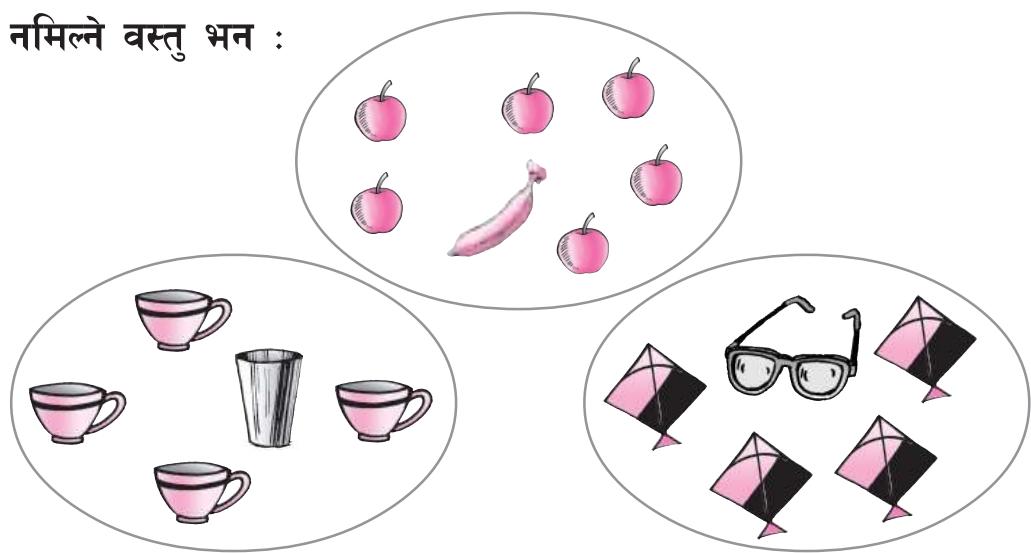
अभ्यास २

तल दिइएका चित्रहरू हेर, उस्तै कुनकुन वस्तुहरूका दुईओटा समूह बन्छन्, भन । प्रत्येक समूहमा कतिकति ओटा चित्र छन्, गनेर लेख :

अभ्यास ३

तल दिइएका चित्रहरूको समूहमा एउटा एउटा वस्तु मिल्दैन, त्यो नमिल्ने वस्तु भन :

शिक्षण निर्देशन : विभिन्न वस्तु तथा नमुनाहरू सङ्कलन गर्न लगाउने र समूह बनाउन लगाई प्रयोगात्मक रूपमा अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् । अभ्यास २ का समस्यालाई तालिका बनाएर दुईओटा समूह बनाई छलफल गराउनुहोस् ।

५ सम्मको जोड

तेस्रो जोड

(क) चित्र हेर र छलफल गर :

१ केटा
१ केटा

र
+
१ केटा
१ केटा

जम्मा २ केटा
जम्मा २ केटा

१ चरा
१ चरा

र
+
२ चरा
२ चरा

जम्मा ३ चरा
जम्मा चरा

२ फूल
२ फूल

र
+
१ फूल
१ फूल

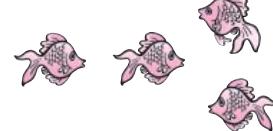
जम्मा ३ फूल
जम्मा फूल

१ माछा

+ ३ माछा

जम्मा माछा

४ कलम

+ १ कलम

जम्मा कलम

शिक्षण निर्देशन : कक्षाकोठा वरपर पाइने वस्तुहरू, जस्तै : कुर्सी, भकुन्डो, पुस्तक, ढुङ्गा, विद्यार्थी आदिको प्रयोग गरी प्रयोगात्मक रूपमा जोडको धारणा स्पष्ट गराउनुहोस् ।

अभ्यास

(क) चित्रको तल दिइएका हिसाब आफ्नो कापीमा सार र जोड गर :

			
२	+ १	= <input type="text"/>	१ + २ = <input type="text"/>
			
२	+ २	= <input type="text"/>	३ + २ = <input type="text"/>
			
<input type="text"/>	+ <input type="text"/>	= <input type="text"/>	<input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>

(ख) हिसाबलाई कापीमा सारेर जोड :

			
४	+ १	= <input type="text"/>	३ + २ = <input type="text"/>
२	+ २	= <input type="text"/>	२ + १ = <input type="text"/>

(ग) हिसाबलाई कापीमा सारेर जोड :

२ + १ = <input type="text"/>	४ + १ = <input type="text"/>	२ + २ = <input type="text"/>
३ + १ = <input type="text"/>	१ + १ = <input type="text"/>	१ + २ = <input type="text"/>

ठाडो जोड

चित्र हेर र छलफल गर :

थप्यो ।

२ भकुन्डामा १ भकुन्डो थप्दा जम्मा ३ भकुन्डा हुन्छन् ।

२ जोड १ = ३

२ + १ = ३

$$\begin{array}{r} & & 2 \\ & + & 1 \\ \hline & 3 \end{array}$$

अभ्यास

(क) हिसाबलाई कापीमा सारेर जोड :

$$\begin{array}{r} \text{fish fish} \\ \hline \text{fish fish fish} \\ + \quad 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{hand hand} \\ \hline \text{hand hand} \\ + \quad 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{glasses glasses} \\ \hline \text{glasses glasses glasses} \\ + \quad \boxed{} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{spools spools} \\ \hline \text{spools spools} \\ + \quad \boxed{} \\ \hline \end{array}$$

(ख)	$\begin{array}{r} 1 \\ + 1 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 2 \\ + 1 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 4 \\ + 1 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 3 \\ + 1 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 2 \\ + 2 \\ \hline \end{array}$
-----	---	---	---	---	---

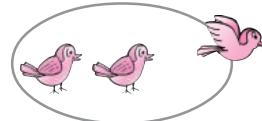
शिक्षण निर्देशन : बढीभन्दा बढी जोडफल ५ सम्म आउने समस्याहरू बनाई प्रयोगात्मक अभ्यास गराउनुहोस् ।

५ सम्मको घटाउ

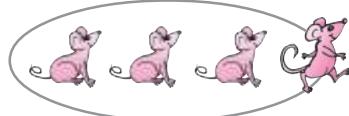
(क) चित्र हेर र छलफल गर :

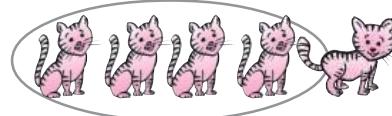
२ केटामा १ केटा गयो ।
१ केटा बाँकी छ ।
२ घटाउ १ = १
 $2 - 1 = 1$

३ चरामा १ चरा उड्यो ।
२ चरा बाँकी छन् ।
३ घटाउ १ = २
 $3 - 1 = 2$

कति मुसा थिए ? कति मुसा गए ?
कति मुसा बाँकी छन् ?
४ घटाउ $\square = \square$
 $\square - \square = \square$

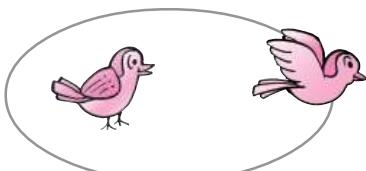

५ बिरालामा \square बिरालो गयो ।
 \square बिराला बाँकी छन् ।
 \square घटाउ $\square = \square$
 $\square - \square = \square$

अभ्यास १

चित्र हेरेर जवाफ देऊ :

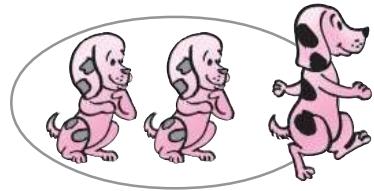
(क)

२ चरामध्ये १ उड्यो ।
कति चरा बाँकी छन् ?

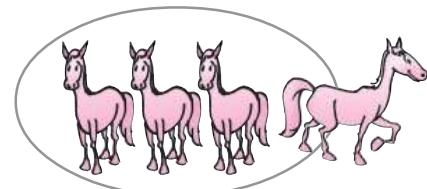
- शिक्षण निर्देशन :**
- दुइगा, सिन्काजस्ता ठोस वस्तुहरू गन्ती गर्न र जोड्न लगाउनुहोस् तथा घटाउनेजस्ता प्रयोगात्मक क्रियाकलापबाट जोडको विपरीत क्रिया घटाउ र घटाउको विपरीत क्रिया जोड हो भन्ने धारणा दिनुहोस् ।
 - ५ सम्मका बढीभन्दा बढी सङ्ख्याहरूबाट घटाउफल ४ सम्म आउने समस्याहरू बनाई विद्यार्थीहरूलाई थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

(ख)

३ कुकुरमध्ये १ गयो ।
कति कुकुर बाँकी छन् ?

(ग)

४ घोडामध्ये १ घोडा गयो ।
कति घोडा बाँकी छन् ?

(घ)

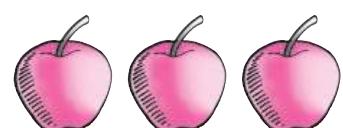

५ केटामध्ये १ केटा गयो ।
कति केटा बाँकी छन् ?

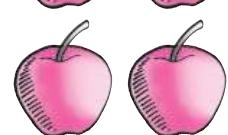
अभ्यास २

चित्र हेर । हिसाब कापीमा सार र घटाऊ :

(क)

$$५ - १ = \boxed{}$$

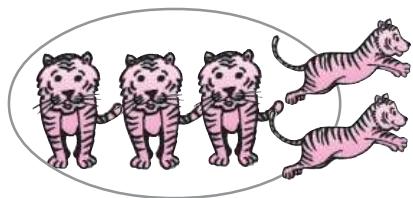
$$५ - २ = \boxed{}$$

$$५ - ३ = \boxed{}$$

$$५ - ४ = \boxed{}$$

$५ - ५ =$ केही पनि बाँकी छैन ।

(ख) चित्र हेर र छलफल गर :

$$\begin{array}{r}
 5 \text{ बाघ छन्। } 2 \text{ बाघ भागे।} \\
 3 \text{ बाघ बाँकी छन्। } \quad 5 \\
 5 \text{ घटाउ } 2 = 3 \quad \underline{-} \quad 2 \\
 5 - 2 = 3
 \end{array}$$

(१) चित्र हेरी कापीमा सारेर हिसाब गर :

(क) ४ $4 - 2 = \boxed{} \quad \boxed{}$	४ $4 - 2 = \boxed{} \quad \boxed{}$
(ख) ४ $4 - 1 = \boxed{} \quad \boxed{}$	३ $3 - 1 = \boxed{} \quad \boxed{}$
(घ) ५ $5 - 1 = \boxed{} \quad \boxed{}$	५ $5 - 2 = \boxed{} \quad \boxed{}$

(२) कापीमा सारेर हिसाब गर :

$$5 - 1 = \boxed{} \quad 4 - 1 = \boxed{} \quad 3 - 1 = \boxed{} \quad 4 - 3 = \boxed{}$$

शिक्षण निर्देशन : माथि दिइएजस्तै थप समस्याहरू दिएर ठाडो र तेस्रो घटाउको अभ्यास गराउनुहोस् ।

मिश्रित अभ्यास

(क) चित्र हेरी कापीमा सारेर हिसाब गर :

 <input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>	 <input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>
 <input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>	 <input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>
 <input type="text"/> - <input type="text"/> = <input type="text"/>	 <input type="text"/> - <input type="text"/> = <input type="text"/>
 <input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>	 <input type="text"/> - <input type="text"/> = <input type="text"/>
 <input type="text"/> + <input type="text"/> = <input type="text"/>	 <input type="text"/> - <input type="text"/> = <input type="text"/>

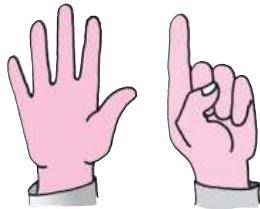
(ख) चिट्ठन हेरी हिसाब गर :

$5 - 1 =$ <input type="text"/>	$4 - 2 =$ <input type="text"/>	$2 + 2 =$ <input type="text"/>
$2 - 1 =$ <input type="text"/>	$1 + 1 =$ <input type="text"/>	$2 + 1 =$ <input type="text"/>
$4 + 1 =$ <input type="text"/>	$4 - 1 =$ <input type="text"/>	$4 - 3 =$ <input type="text"/>

पाठ ९

६ देखि ८ सम्मका सङ्ख्याहरू

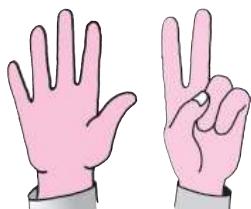
चित्र हेर र गन :

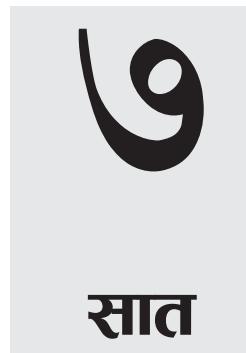
६ अँला

६ कप

७ अँला

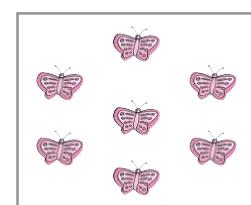
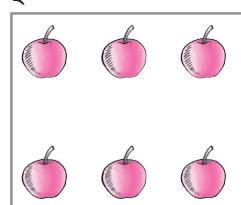
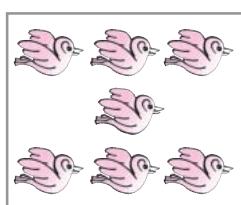
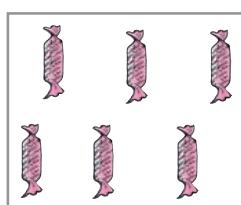
७ गिलास

अभ्यास

(क) कापीमा ६ लेख्ने अभ्यास गर ।

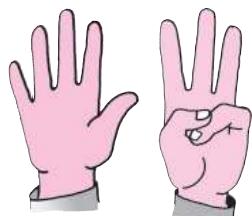
(ख) कापीमा ७ लेख्ने अभ्यास गर ।

(ग) चित्र गनेर कापीमा मिल्ने सङ्ख्या लेख :

शिक्षण निर्देशन : गोटी, छेस्काजस्ता विभिन्न ठोस वस्तुहरू गन्ती गर्न लगाई प्रयोगात्मक रूपमा ६ र ७ को धारणा दिनुहोस् । ६ र ७ पढ्न र लेखन अभ्यास गराउनुहोस् ।

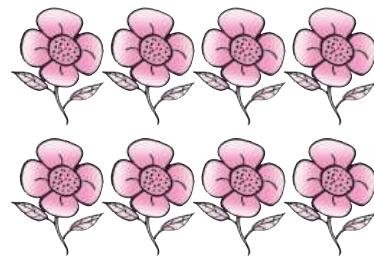
चित्र हेर र गन :

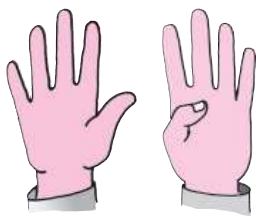
८ औँला

८

आठ

८ फूल

९ औँला

९

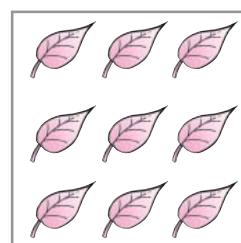
नौ

९ पुतली

अभ्यास

- (क) कापीमा ८ लेख्ने अभ्यास गर ।
- (ख) कापीमा ९ लेख्ने अभ्यास गर ।
- (ग) चित्र गनेर कापीमा मिल्ने सङ्ख्या लेख :

शिक्षण निर्देशन : विभिन्न ठोस वस्तुहरू गन्ती गर्न लगाई प्रयोगात्मक रूपमा ८ र ९ को धारणा दिनुहोस् । पढ्ने र लेख्ने थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

पाठ १०

८ सम्मको जोड र घटाउ

चित्र हेर र छलफल गर :

		$5 + 1 = \boxed{6}$	$6 - 1 = \boxed{5}$
		$1 + 5 = \boxed{}$	$6 - 5 = \boxed{}$
		$4 + 2 = \boxed{}$	$6 - 2 = \boxed{}$
		$2 + 4 = \boxed{}$	$6 - 4 = \boxed{}$
		$3 + 3 = \boxed{}$	$6 - 3 = \boxed{}$
		$6 + 1 = \boxed{}$	$7 - 1 = \boxed{}$
		$1 + 6 = \boxed{}$	$7 - 6 = \boxed{}$
		$5 + 2 = \boxed{}$	$7 - 2 = \boxed{}$
		$4 + 3 = \boxed{}$	$7 - 3 = \boxed{}$

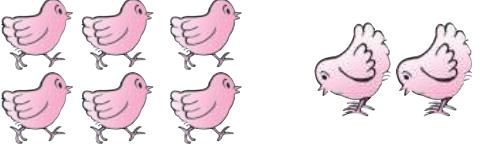
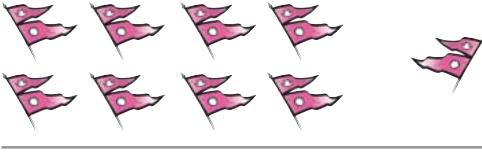
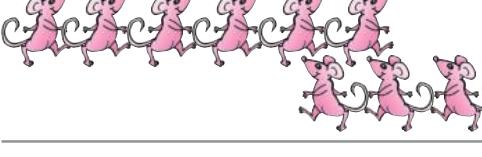
अभ्यास

कापीमा सारेर उदाहरणमा जस्तै गरी हिसाब गर :

$5 + 1 = \boxed{6}$	$6 - 2 = \boxed{}$	$3 + 4 = \boxed{}$	$6 + 1 = \boxed{}$
$7 - 4 = \boxed{}$	$5 + 2 = \boxed{}$	$3 + 3 = \boxed{}$	$6 - 3 = \boxed{}$
$4 + 2 = \boxed{}$	$6 - 2 = \boxed{}$	$6 - 4 = \boxed{}$	$7 - 1 = \boxed{}$
$1 + 6 = \boxed{}$	$7 - 2 = \boxed{}$	$4 + 3 = \boxed{}$	$3 + 4 = \boxed{}$

शिक्षण निर्देशन : स्थानीय सामग्री प्रयोग गरी थप समस्याहरू दिएर प्रयोगात्मक कार्यसहित अभ्यास गराउनुहोस् ।

चित्र हेर र छलफल गर :

	$7 + 1 =$	<input type="text" value="6"/>	$6 - 1 =$	<input type="text" value="7"/>
	$1 + 7 =$	<input type="text"/>	$6 - 7 =$	<input type="text"/>
	$6 + 2 =$	<input type="text"/>	$6 - 2 =$	<input type="text"/>
	$2 + 6 =$	<input type="text"/>	$6 - 6 =$	<input type="text"/>
	$4 + 4 =$	<input type="text"/>	$6 - 4 =$	<input type="text"/>
	$5 + 4 =$	<input type="text"/>	$9 - 9 =$	<input type="text"/>
	$4 + 5 =$	<input type="text"/>	$9 - 5 =$	<input type="text"/>
	$6 + 3 =$	<input type="text"/>	$9 - 3 =$	<input type="text"/>
	$3 + 6 =$	<input type="text"/>	$9 - 6 =$	<input type="text"/>
	$5 + 4 =$	<input type="text"/>	$9 - 4 =$	<input type="text"/>
	$4 + 5 =$	<input type="text"/>	$9 - 5 =$	<input type="text"/>

अभ्यास

कापीमा सारेर हिसाब गर :

$9 - 2 =$	<input type="text" value="7"/>	$6 + 2 =$	<input type="text"/>	$8 + 8 =$	<input type="text"/>	$6 - 3 =$	<input type="text"/>
$6 - 5 =$	<input type="text"/>	$8 + 5 =$	<input type="text"/>	$9 - 8 =$	<input type="text"/>	$3 + 6 =$	<input type="text"/>

शिक्षण निर्देशन : अभ्यासमा दिइएका हिसाबहरूजस्तै अन्य हिसाबहरू बनाई प्रयोगात्मक कार्यद्वारा अभ्यास गराउनुहोस् ।

पाठ ११

शून्य

चित्र हेर र शून्य चिन :

रुखमा कति ओटा
चराहरू छन् ?

तीन

३

एउटा चरा उडेर
गयो । रुखमा
कति ओटा चरा
बाँकी रहे ?

३ - १ = २

फेरि एउटा चरा
उडेर गयो ।
रुखमा कति ओटा
चरा बाँकी रहे ?

३ - २ = १

बाँकी एउटा चरा
पनि उडेर गयो ।
अब रुखमा कति
ओटा चरा बाँकी
रहे ?

छैन

०

३ - ३ = ०

अभ्यास

(क) कापीमा '०' (शून्य) लेख्ने अभ्यास गर :

(ख) हिसाब कापीमा सारेर गर :

$$३ - ३ = \boxed{०}$$

$$५ - ५ = \boxed{}$$

$$९ - ९ = \boxed{}$$

$$१ - १ = \boxed{}$$

$$६ - ६ = \boxed{}$$

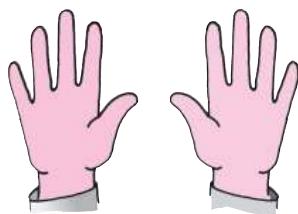
$$२ - २ = \boxed{}$$

शिक्षण निर्देशन : माथि दिइएजस्तै शून्य आउने उदाहरणहरू प्रयोगात्मक कार्यका रूपमा दिई
० पढ्न र लेख्न अभ्यास गराउनुहोस् ।

पाठ १२

सङ्ख्या १०

चित्र हेर र गन :

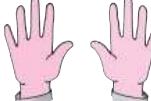

१० औँला

१० कलम

अभ्यास

- (क) तिम्रो दुवै हातका औँला गन ।
- (ख) कापीमा ५ ओटा चारकुने बनाऊ ।
- (ग) कापीमा ७ ओटा गोलो बनाऊ ।
- (घ) कापीमा ९ ओटा तीनकुने बनाऊ ।
- (ङ) कापीमा १० ओटा धर्का कोर ।
- (च) कापीमा १० लेख्ने अभ्यास गर ।
- (छ) कापीमा १ देखि १० सम्म लेख ।

शिक्षण निर्देशन : विभिन्न ठोस वस्तुहरू गन्ती गर्न लगाई प्रयोगात्मक कार्यद्वारा १० सम्मका सङ्ख्याहरू पढ्न, चिन्न र लेखन लगाउनुहोस् ।

पाठ १३

१० को जोड र घटाउ

चित्र हेरेर छलफल गर :

(क)

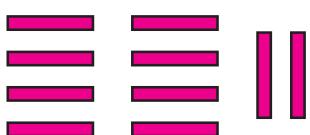

$9 + 1 = \boxed{10}$

$10 - 1 = \boxed{}$

$9 + 1 = \boxed{}$

$10 - 9 = \boxed{}$

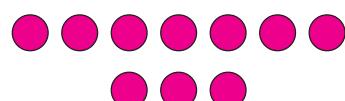

$5 + 2 = \boxed{}$

$10 - 2 = \boxed{}$

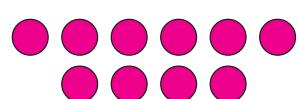
$2 + 5 = \boxed{}$

$10 - 5 = \boxed{}$

$7 + 3 = \boxed{}$

$10 - 3 = \boxed{}$

$6 + 4 = \boxed{}$

$10 - 6 = \boxed{}$

$5 + 5 = \boxed{}$

$10 - 5 = \boxed{}$

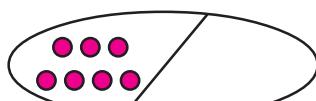
(ख) माथिको हिसाबलाई कापीमा सार र बाकसमा मिल्ने सङ्ख्या लेख :

(ग) कापीमा थोप्लाहरू थप र हिसाब गर :

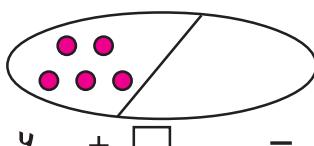
जस्तै :

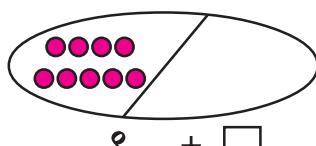
$6 + 4 = 10$

$7 + \boxed{} = 10$

$5 + \boxed{} = 10$

$9 + 1 = 10$

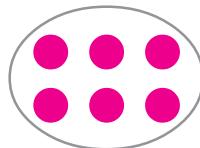
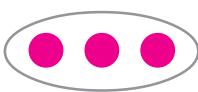
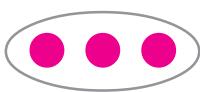
शिक्षण निर्देशन : माथि १० का बारेमा जोड र घटाउका नमुना क्रियाकलाप देखाइएको छ । १० सम्मका अन्य जोड र घटाउका थप समस्या बनाई अभ्यास गराउनुहोस् । जोड र घटाउको सम्बन्धका बारेमा धारणा दिनुहोस् । सोको प्रयोग गरी थप प्रयोगात्मक क्रियाकलाप गराउनुहोस् ।

पाठ १४

१० सम्मको जोड र घटाउ

१० सम्मको जोड

हेर र सिक :

कति थोप्ला छन् ? कति थोप्ला छन् ?

जम्मा कति थोप्ला भए ?

३

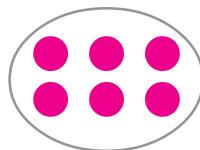
+

३

=

६

खाली बाकसमा मिल्ने संख्या भर :

=

७

+

२

=

अभ्यास १

हिसाबलाई कापीमा सारेर जोड :

$$\begin{array}{r} ८ \\ + १ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ४ \\ + ५ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ३ \\ + ६ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ७ \\ + ३ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ९ \\ + १ \\ \hline \end{array}$$

$$३ + ६ = \boxed{}$$

$$४ + ५ = \boxed{}$$

$$३ + ३ = \boxed{}$$

$$५ + ५ = \boxed{}$$

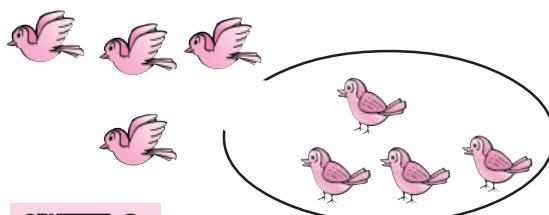
शिक्षण निर्देशन : ठोस वस्तुहरू प्रयोग गरेर तथा धर्काहरू कोर्न लगाएर १० सम्मको जोड गर्न लगाई प्रयोगात्मक अभ्यास गराउनुहोस् ।

१० मित्रको घटाउ

हेर र छलफल गर :

$$\begin{array}{r} \text{कति पातहरू छन् ?} \\ 3 \text{ ओटा भरे।} \\ - \quad \boxed{3} \\ \hline \boxed{3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{कति चरा छन् ?} \\ 4 \text{ ओटा गए।} \\ - \quad \boxed{4} \\ \hline \boxed{4} \end{array}$$

अभ्यास २

हिसाब कापीमा सारेर घटाऊ :

(क) 7 $\bullet\bullet$ $- 5$	7 $\bullet\bullet$ $- 6$	7 $\bullet\bullet\bullet$ $- 4$	7 $\bullet\bullet\bullet$ $- 7$
--------------------------------------	----------------------------------	---	---

(ख) $7 - 5 = \boxed{\quad}$	$7 - 6 = \boxed{\quad}$	$7 - 4 = \boxed{\quad}$	$7 - 7 = \boxed{\quad}$
$7 - 2 = \boxed{\quad}$	$7 - 1 = \boxed{\quad}$	$7 - 3 = \boxed{\quad}$	

(ग) 6 $- 3$	6 $- 4$	6 $- 5$
------------------	--------------	--------------

(घ) $6 - 3 = \boxed{\quad}$	$6 - 4 = \boxed{\quad}$	$6 - 5 = \boxed{\quad}$
$6 - 2 = \boxed{\quad}$	$6 - 1 = \boxed{\quad}$	$6 - 6 = \boxed{\quad}$

शिक्षण निर्देशन : माथि दिइएस्तै क्रमशः ८, ९ र १० बाट घटाउने हिसाबलाई धर्का वा थोप्ला काटेर प्रयोगात्मक रूपमा अभ्यास गराउनुहोस् ।

अभ्यास ३

हिसाब कापीमा सारेर घटाऊ :

6	6	6	6	6	6
$- 9$	$- 2$	$- 3$	$- 4$	$- 5$	$- 6$
$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$
7	7	7	7	7	5
$- 8$	$- 3$	$- 5$	$- 2$	$- 7$	$- 5$
$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$
7	7	5	5	5	5
$- 9$	$- 6$	$- 1$	$- 2$	$- 3$	$- 4$
$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$
5	5	5	5	9	5
$- 5$	$- 5$	$- 7$	$- 6$	$- 1$	$- 3$
$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$
9	9	9	9	9	9
$- 2$	$- 3$	$- 4$	$- 5$	$- 6$	$- 7$
$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$
90	90	90	90	90	9
$- 9$	$- 3$	$- 5$	$- 8$	$- 7$	$- 9$
$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$
90	90	90	90	9	3
$- 90$	$- 5$	$- 6$	$- 2$	$- 5$	$- 3$
$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$	$\underline{-}$

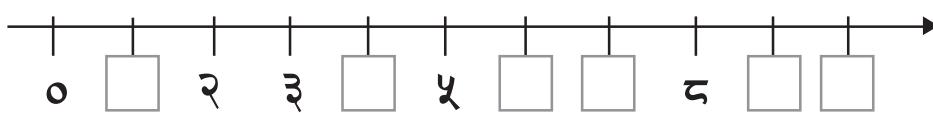
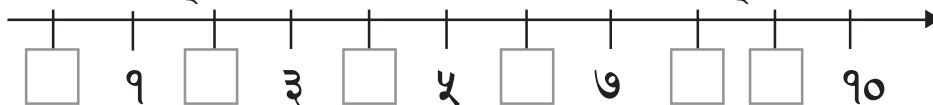
पाठ १५

सङ्ख्याको क्रम

कापीमा सार र सङ्ख्याहरूको क्रम चिन :

०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

(क) कापीमा सङ्ख्यारेखा बनाऊ र क्रममा मिल्ने सङ्ख्या लेख :

(ख) कापीमा सार र ठीक अगाडि आउने सङ्ख्या लेख :

५	२	६	७
---	---	---	---

(ग) कापीमा सार र ठीक पछाडि आउने सङ्ख्या लेख :

२	५	३	८
---	---	---	---

(घ) कापीमा सार र बीचमा आउने ठीक सङ्ख्या लेख :

२	४	८	९
१	३	५	७

(ङ) कापीमा सार र क्रममा मिल्ने सङ्ख्या लेख :

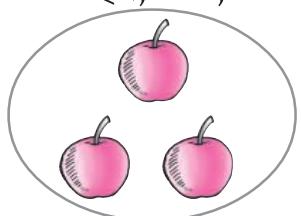
६	९	२	८
३	६	८	१०

शिक्षण निर्देशन : माथिजस्तै थप समस्याहरू बनाई प्रयोगात्मक कार्यका आधारमा छलफल गराउनुहोस् ।

पाठ १६

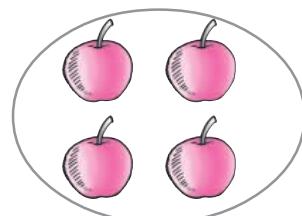
भन्दा ठूलो, भन्दा सानो र बराबर

चित्र हेर, गन, छलफल गर र सिक :

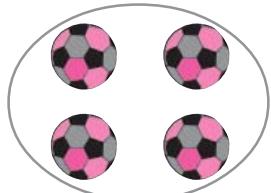

३ भन्दा ४ ठूलो हुन्छ ।

थोरै स्याउ

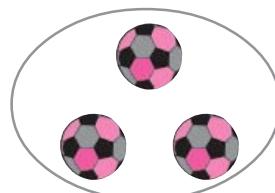

धेरै स्याउ

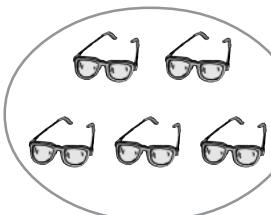

४ भन्दा ३ सानो हुन्छ ।

धेरै भकुन्डा

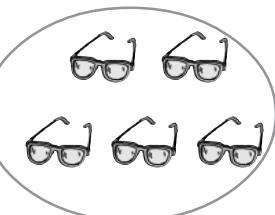

थोरै भकुन्डा

५ र ५ बराबर हुन्छ ।

पाँच चस्मा

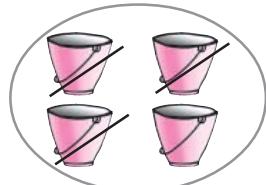

पाँच चस्मा

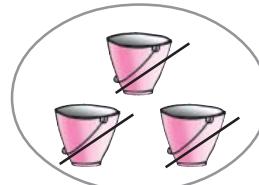
अभ्यास १

चित्र हेर, छलफल गर र खाली कोठा भर :

(क)

४ भन्दा सानो हुन्छ ।

(ख)

भन्दा ४ ठूलो हुन्छ ।

शिक्षण निर्देशन : वास्तविक वस्तुहरू चित्र तथा धर्काहरूको प्रयोग गरी भन्दा ठूलो, भन्दा सानो र बराबर सङ्ख्याको धारणा दिई थप प्रयोगात्मक अभ्यासहरू गराउनुहोस् ।

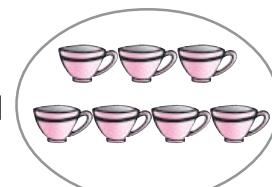
(ग)

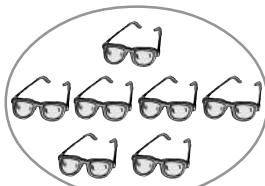
भन्दा

ठूलो हुन्छ ।

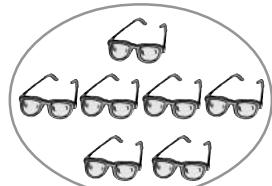

(घ)

र

बराबर हुन्छ ।

अभ्यास २

१. कापीमा हिसाब सार र ठूलो सङ्ख्यालाई गोलो लगाऊ :

(क) ३

२

(ख) ४

२

(ग) ४

२

(घ) ७

९

(ड) २

५

(च) ८

८

२. कापीमा सार र सानो सङ्ख्यालाई गोलो लगाऊ :

(क) ३

९

(ख) ५

३

(ग) १०

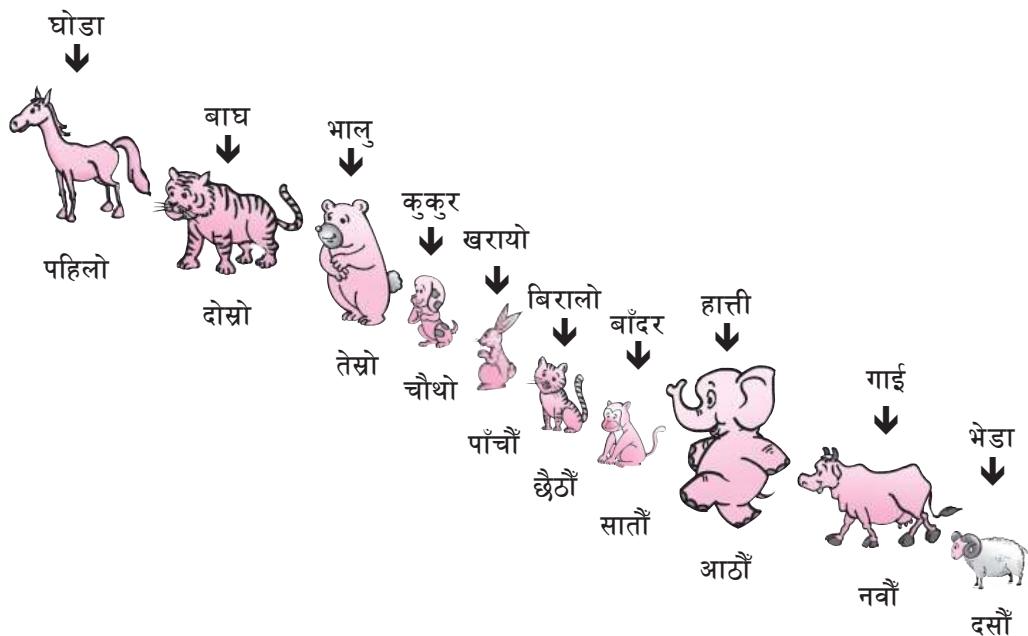
१०

(घ) १०

७

शिक्षण निर्देशन : भन्दा ठूलो, भन्दा सानो र बराबर हुने कुराको धारणा दिन स्थानीय सामग्रीहरूको प्रयोग गरी सङ्ख्या गन्ती गर्न लगाई तिनीहरूबीच तुलना गर्ने अभ्यास गराउनुहोस् ।

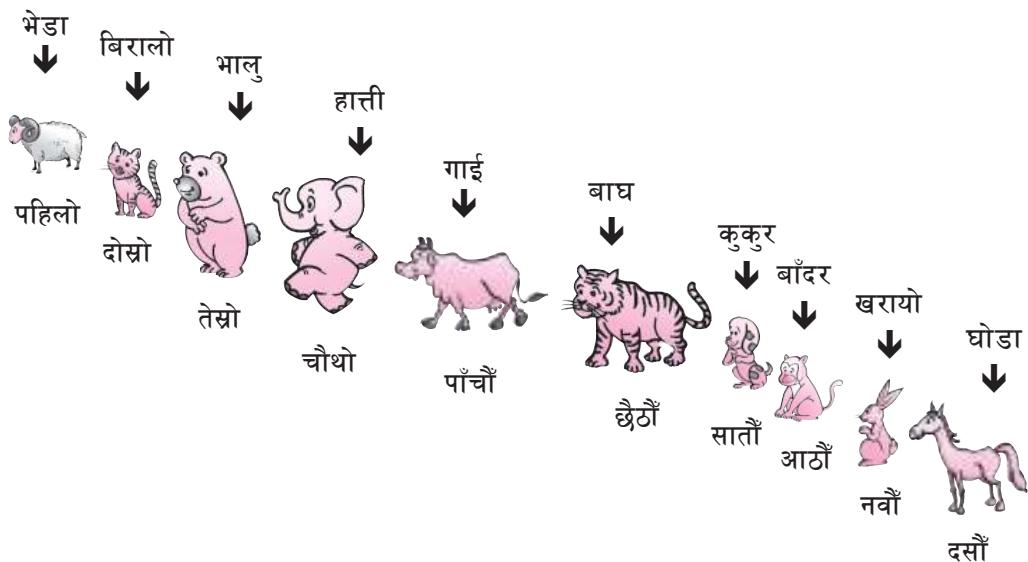
क्रमात्मक सङ्ख्या

(क) कुकुर कुन स्थानमा छ ?	चौथो
(ख) बाघ कुन स्थानमा छ ?	दोस्रो
(ग) भालुका अगाडि कतिओटा जनावर छन् ?	दुई ओटा
(घ) अन्तिममा कुन जनावर छ ?	भेडा
(ङ) घोडा कुन स्थानमा छ ?	पहिलो
(च) घोडाको पछाडि कतिओटा जनावर छन् ?	नौ ओटा
(छ) बाँदरभन्दा अगाडि कतिओटा जनावर छन् ?	छ ओटा

शिक्षण निर्देशन : कम्तीमा दसजनासम्म विद्यार्थीहरूलाई दौड प्रतियोगिता गराई पहिलो, दोस्रो आदि छुट्याउन लगाउनुहोस् । त्यसै गरी विभिन्न प्रतियोगिताहरूका आधारमा, कक्षामा वसाइका आधारमा, रोल नं. का आधारमा प्रयोगात्मक क्रियाकलापबाट दसौंसम्मका क्रमात्मक सङ्ख्याहरूको धारणा दिनुहोस् र छुट्याउन लगाउनुहोस् ।

अभ्यास

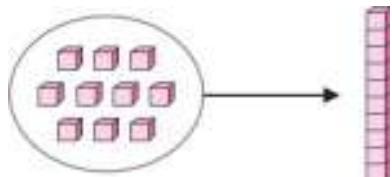

- हात्ती कुन स्थानमा छ ?
- छैठाँ स्थानमा कुन जनावर छ ?
- खरायोका अगाडि कतिओटा जनावर छन् ?
- घोडा कुन स्थानमा छ ?
- भालुको पछाडिको जनावर कुन स्थानमा छ ?
- बिरालोको पछाडि कतिओटा जनावर छन् ?
- नवाँ स्थानमा कुन जनावर छ ?
- गाई कुन स्थानमा छ ?
- साताँ स्थानमा कुन जनावर छ ?
- कुकुर कुन स्थानमा छ ?

पाठ १८

१९ देखि २० सम्मका सङ्ख्याहरू

गन र पढ :

	१० एक	१ दस
 $1\text{ दस } 1\text{ एक} = 11\text{ एघार}$	 $1\text{ दस } 6\text{ एक} = 16\text{ सोहू}$	
 $1\text{ दस } 2\text{ एक} = 12\text{ बाहु}$	 $1\text{ दस } 7\text{ एक} = 17\text{ सत्र}$	
 $1\text{ दस } 3\text{ एक} = 13\text{ तेह}$	 $1\text{ दस } 8\text{ एक} = 18\text{ चौध}$	 $1\text{ दस } 9\text{ एक} = 19\text{उन्नाइस}$
 $1\text{ दस } 5\text{ एक} = 15\text{ पन्ध}$	 $2\text{ दस } 0\text{ एक} = 20\text{ बीस}$	

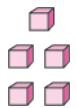
शिक्षण निर्देशन : स्थानीय सामग्रीको प्रयोग गरी १०/१० को मुठा वा पोका बनाएर प्रयोगात्मक कार्यद्वारा सङ्ख्याहरूको धारणा दिनुहोस् ।

अभ्यास १

कापीमा तलका ब्लकहरूले जनाउने संख्या लेख :

$$1 \text{ दस } 4 \text{ एक} = 14$$

$$\underline{\quad} \text{ दस } \underline{\quad} \text{ एक} = \underline{\quad}$$

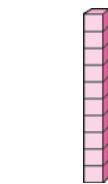
$$\underline{\quad} \text{ दस } \underline{\quad} \text{ एक} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} \text{ दस } \underline{\quad} \text{ एक} = \underline{\quad}$$

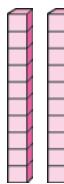
$$\underline{\quad} \text{ दस } \underline{\quad} \text{ एक} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} \text{ दस } \underline{\quad} \text{ एक} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} \text{ दस } \underline{\quad} \text{ एक} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} \text{ दस } \underline{\quad} \text{ एक} = \underline{\quad}$$

अभ्यास २

कापीमा हिसाब सार र खाली कोठा भर :

(क)

१०	११	१२	१३		१५			१८	१९
----	----	----	----	--	----	--	--	----	----

(ख)

५	६		८	९			१२	१३	
---	---	--	---	---	--	--	----	----	--

(ग)

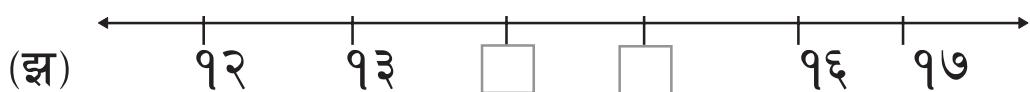
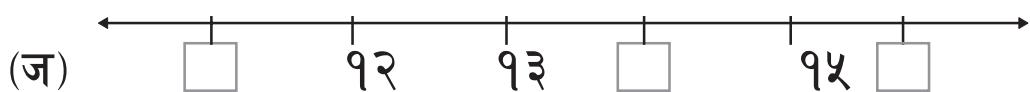
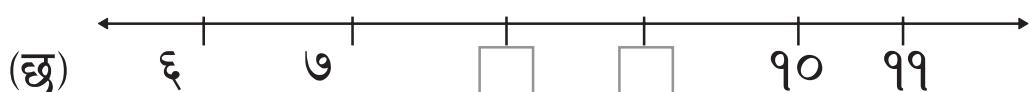
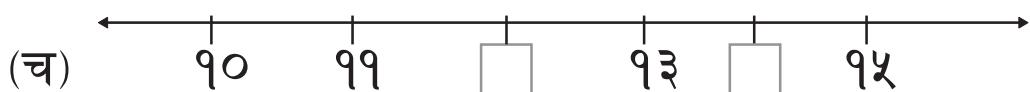
११		१३		१५			१८		२०
----	--	----	--	----	--	--	----	--	----

(घ)

३	४				८		१०		१२
---	---	--	--	--	---	--	----	--	----

(ङ)

१०	९	८		६		४		२	
----	---	---	--	---	--	---	--	---	--

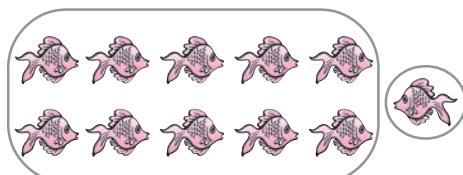

पाठ १९

११ देखि १८ सम्मको जोड र घटाउ

११ र १२ को जोड र घटाउ

१० माछाले १ माछालाई भेट गरे । अब ११ माछा भए ।

$$10 + 1 = 11 \text{ अथवा } 1 + 10 = 11$$

अब १ माछा गयो ।

$$11 - 1 = 10 \text{ र } 11 - 10 = 1$$

अभ्यास कापीमा सारेर हिसाब गर :

(क) $9 + 2 =$

$11 - 2 =$

$7 + 4 =$

$11 - 7 =$

$6 + 5 =$

$11 - 6 =$

$5 + 3 =$

$11 - 3 =$

(ख) $11 + 1 =$

$12 - 11 =$

$9 + 3 =$

$12 - 3 =$

$7 + 5 =$

$12 - 5 =$

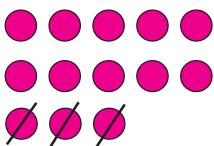
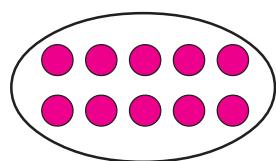
$6 + 6 =$

$12 - 6 =$

शिक्षण निर्देशन : स्थानीय सामग्रीको प्रयोग गरी माथि उदाहरणमा जस्तै गरी प्रयोगात्मक रूपमा थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

१३ र १४ को जोड र घटाउ

छलफल गर । कापीमा हिसाब सारेर गर :

$$10 + 3 = 13$$

$$13 - 3 = 10$$

$$9 + 4 = \boxed{}$$

$$13 - 4 = \boxed{}$$

$$3 + 10 = \boxed{}$$

$$13 - 5 = \boxed{}$$

$$5 + 6 = \boxed{}$$

$$13 - 6 = \boxed{}$$

$$4 + 9 = \boxed{}$$

$$13 - 7 = \boxed{}$$

$$10 + 4 = \boxed{}$$

$$14 - 4 = \boxed{}$$

$$9 + 5 = \boxed{}$$

$$14 - 5 = \boxed{}$$

$$5 + 6 = \boxed{}$$

$$14 - 6 = \boxed{}$$

$$7 + 7 = \boxed{}$$

$$14 - 7 = \boxed{}$$

$$8 + 10 = \boxed{}$$

$$5 + 9 = \boxed{}$$

$$6 + 5 = \boxed{}$$

$$7 + 7 = \boxed{}$$

$$14 - 8 = \boxed{}$$

$$14 + 2 = \boxed{}$$

$$14 - 6 = \boxed{}$$

$$14 - 9 = \boxed{}$$

$$14 - 0 = \boxed{}$$

$$14 - 14 = \boxed{}$$

$$14 + 0 = \boxed{}$$

$$0 + 14 = \boxed{}$$

$$5 + 7 = \boxed{}$$

शिक्षण निर्देशन : माथि उदाहरणमा दिइएजस्तै विभिन्न वस्तुहरूको समूह बनाई हिसाब गर्न लगाउनुहोस् । स्थानीय सामग्रीको प्रयोग गरी विभिन्न क्रियाकलाप गराई प्रयोगात्मक रूपमा थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

१५, १६ र १७ को जोड र घटाउ

कापीमा हिसाब सार र गर :

$$१० + ५ = \boxed{} \quad १५ - ५ = \boxed{} \quad १५ - ६ = \boxed{}$$

$$९ + ६ = \boxed{} \quad १५ - ७ = \boxed{} \quad १५ - ८ = \boxed{}$$

$$८ + ७ = \boxed{} \quad ६ + ९ = \boxed{} \quad १५ - १० = \boxed{}$$

$$१० + ५ = \boxed{} \quad १५ - ५ = \boxed{} \quad १५ - ६ = \boxed{}$$

$$५ + १० = \boxed{} \quad १५ - ९ = \boxed{} \quad १५ - १५ = \boxed{}$$

$$७ + ८ = \boxed{} \quad ८ + ७ = \boxed{} \quad ११ + ४ = \boxed{}$$

$$१० + ६ = \boxed{} \quad ९ + ७ = \boxed{} \quad ८ + ८ = \boxed{}$$

$$७ + ९ = \boxed{} \quad ६ + १० = \boxed{} \quad ९ + २ = \boxed{}$$

$$१६ - ६ = \boxed{} \quad १६ - ७ = \boxed{} \quad १६ - ८ = \boxed{}$$

$$१६ - ९ = \boxed{} \quad १६ - १० = \boxed{} \quad १८ - ९ = \boxed{}$$

$$१० + ७ = \boxed{} \quad ११ + ६ = \boxed{} \quad १२ + ५ = \boxed{}$$

$$१३ + ४ = \boxed{} \quad १५ + २ = \boxed{} \quad १७ - १० = \boxed{}$$

$$१७ - ६ = \boxed{} \quad १७ - ८ = \boxed{} \quad १७ - ७ = \boxed{}$$

$$१७ - ९ = \boxed{} \quad १७ - ५ = \boxed{} \quad १६ - ९ = \boxed{}$$

शिक्षण निर्देशन : स्थानीय सामग्रीको प्रयोग गरी विभिन्न प्रयोगात्मक क्रियाकलाप गराई थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

१८ र १९ को जोड र घटाउ

हिसाब कापीमा सारेर गर :

$$10 + 5 = \boxed{}$$

$$15 - 5 = \boxed{}$$

$$9 + 9 = \boxed{}$$

$$18 - 9 = \boxed{}$$

$$5 + 10 = \boxed{}$$

$$15 - 10 = \boxed{}$$

$$10 + 9 = \boxed{}$$

$$19 - 9 = \boxed{}$$

$$9 + 10 = \boxed{}$$

$$19 - 10 = \boxed{}$$

सिंचित अभ्यास

(क) हिसाब कापीमा सारेर जोड :

4	5	6	7
$+ 7$	$+ 5$	$+ 7$	$+ 5$
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
5	9	5	4
$+ 9$	$+ 9$	$+ 5$	$+ 5$
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
2	3	4	5
$+ 9$	$+ 5$	$+ 6$	$+ 7$
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
3	4	7	5
$+ 9$	$+ 9$	$+ 5$	$+ 6$
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

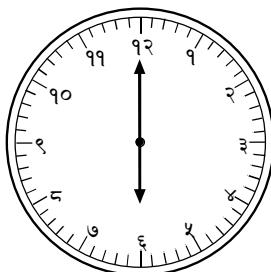
(ख) कापीमा सारेर घटाऊ :

99	92	95	96	98	97
$- 2$	$- 4$	$- 4$	$- 4$	$- 7$	$- 5$
95	93	92	96	95	94
$- 3$	$- 4$	$- 5$	$- 5$	$- 6$	$- 5$
99	96	95	93	92	96
$- 3$	$- 5$	$- 7$	$- 5$	$- 3$	$- 9$
94	99	92	94	93	96
$- 6$	$- 7$	$- 6$	$- 7$	$- 5$	$- 5$
95	93	91	97	93	99
$- 5$	$- 9$	$- 6$	$- 9$	$- 7$	$- 5$
90	92	94	92	93	95
$- 9$	$- 5$	$- 9$	$- 5$	$- 6$	$- 7$
99	92	93	96	97	95
$- 2$	$- 4$	$- 2$	$- 4$	$- 7$	$- 5$

पाठ २०

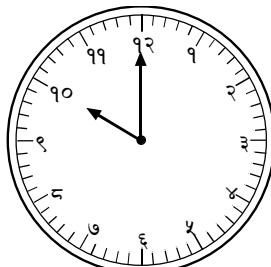
समय

बिहानको ६ बज्यो । हरि उठेर मुख धुन गयो ।

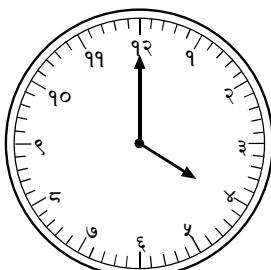
लामो सुई १२ मा छ ।
छोटो सुई ६ मा छ ।
ठीक ६ बज्यो ।

१० बज्यो । कक्षा सुरु भयो । हरि कक्षाकोठामा गयो ।

लामो सुई १२ मा छ ।
छोटो सुई १० मा छ ।
ठीक १० बज्यो ।

४ बज्यो । छुट्टी भयो । हरि घरतिर फक्यो ।

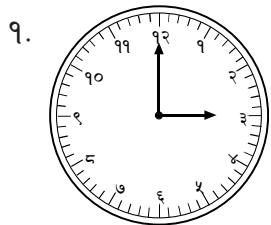

लामो सुई १२ मा छ ।
छोटो सुई ४ मा छ ।
ठीक ४ बज्यो ।

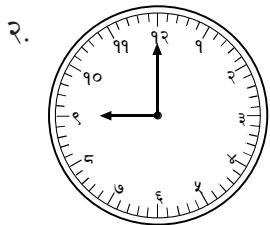
- शिक्षण निर्देशन : १. माथि दिइएका घडीहरूलाई वास्तविक घडीसँग तुलना गरी सङ्ख्या नलेखिएका घडीहरूमा पनि घण्टामा समयको धारणा दिई थप अभ्यास गराउनुहोस् ।
२. घडीको प्रयोग गरी घण्टामा समय बताउने धारणा दिनुहोस् । घण्टामा समय आउने समस्या बनाई प्रयोगात्मक कार्यका रूपमा अभ्यास गराउनुहोस् ।

अभ्यास

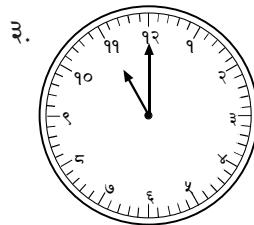
तलका घडीहरूमा कति बज्यो, कापीमा लेख :

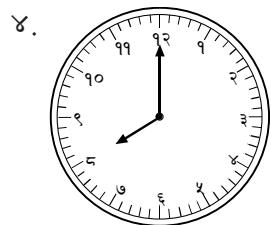
ठीक बज्यो

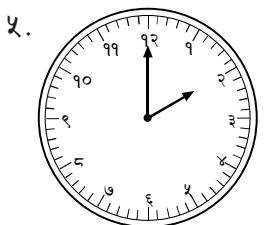
ठीक बज्यो

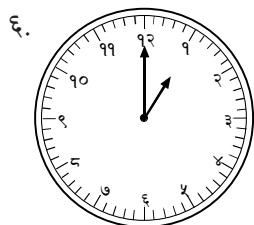
ठीक बज्यो

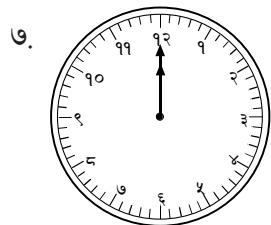
ठीक बज्यो

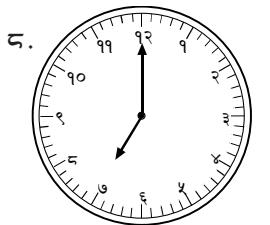
ठीक बज्यो

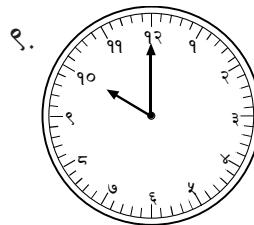
ठीक बज्यो

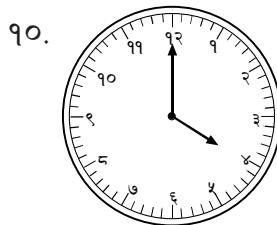
ठीक बज्यो

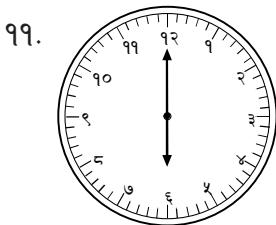
ठीक बज्यो

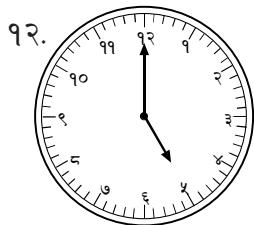
ठीक बज्यो

ठीक बज्यो

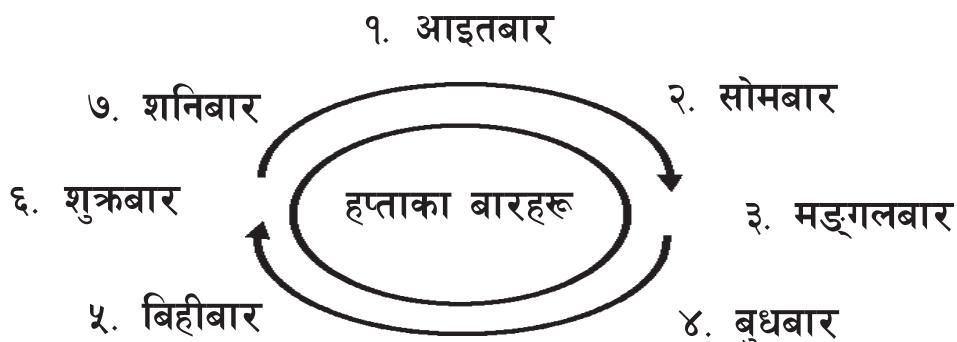
ठीक बज्यो

ठीक बज्यो

हप्ताका बारहरू

तलका हप्ताका बारहरू पढ र छलफल गर :

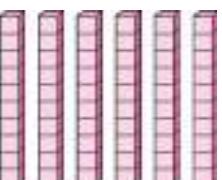
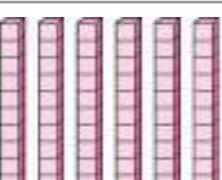
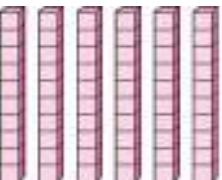
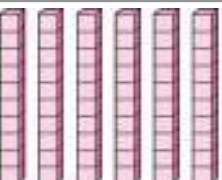
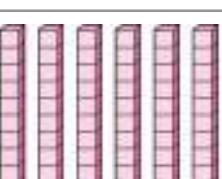
अभ्यास

१. माथिका बारहरू गन र कतिओटा छन्, लेख ।
२. माथिका हप्ताका बारहरूलाई क्रमैसँग साथीलाई पढेर सुनाऊ ।
३. छलफल गर र बताऊ :
 - (क) हप्ताको पहिलो बार कुन हो ?
 - (ख) हप्ताको अन्तिम बार कुन हो ?
 - (ग) मङ्गलबारपछि कुन बार आउँछ ?
 - (घ) मङ्गलबारअघि कुन बार आउँछ ?
 - (ड) दोस्रो बार कुन हो ?
 - (च) एक हप्तामा कति दिन हुन्छन् ?
 - (छ) कुन बारमा स्कुल छुट्टी हुन्छ ?
 - (ज) आज के बार हो, भन ।
 - (झ) भोलि कुन बार होला, भन ।

शिक्षण निर्देशन : आइतबारदेखि शनिबारसम्मका बारहरूको धारणा दिनका लागि क्यालेन्डर आदिको प्रयोग गरी प्रयोगात्मक कार्यका आधारमा थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

१०० सम्मका दसका सङ्ख्याहरू

गन र पढ़ :

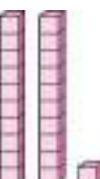
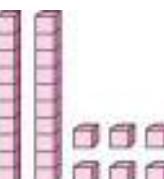
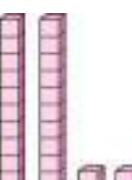
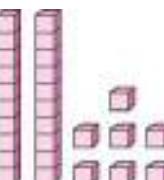
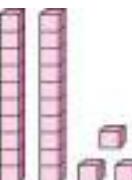
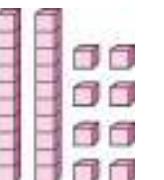
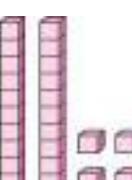
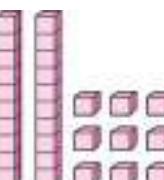
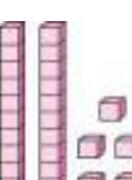
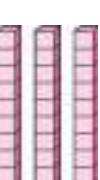
	$1 \text{ दस} = 10 \text{ (दस)}$		$6 \text{ दस} = 60 \text{ (साठी)}$
	$2 \text{ दस} = 20 \text{ (बीस)}$		$7 \text{ दस} = 70 \text{ (सत्तरी)}$
	$3 \text{ दस} = 30 \text{ (तीस)}$		$8 \text{ दस} = 80 \text{ (चालीस)}$
	$4 \text{ दस} = 40 \text{ (चालीस)}$		$9 \text{ दस} = 90 \text{ (नव्वे)}$
	$5 \text{ दस} = 50 \text{ (पचास)}$		$10 \text{ दस} = 100 \text{ (सय)}$

शिक्षण निर्देशन : १०-१० का सिन्काका मुठा बनाई प्रयोगात्मक कार्यका आधारमा १०-१० का सङ्ख्याहरूको धारणा दिनुहोस् ।

पाठ २३

२१ देखि ३० सम्मका सङ्ख्याहरू

गन र पढ :

 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>१</td> </tr> </table> <p>२१ एककाइस</p>	दस	एक	२	१	 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>६</td> </tr> </table> <p>२६ छब्बीस</p>	दस	एक	२	६
दस	एक								
२	१								
दस	एक								
२	६								
 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>२</td> </tr> </table> <p>२२ बाइस</p>	दस	एक	२	२	 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>७</td> </tr> </table> <p>२७ सत्ताइस</p>	दस	एक	२	७
दस	एक								
२	२								
दस	एक								
२	७								
 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>३</td> </tr> </table> <p>२३ तेइस</p>	दस	एक	२	३	 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>८</td> </tr> </table> <p>२८ अट्टाइस</p>	दस	एक	२	८
दस	एक								
२	३								
दस	एक								
२	८								
 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>४</td> </tr> </table> <p>२४ चौबीस</p>	दस	एक	२	४	 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>९</td> </tr> </table> <p>२९ उनन्तीस</p>	दस	एक	२	९
दस	एक								
२	४								
दस	एक								
२	९								
 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>५</td> </tr> </table> <p>२५ पच्चीस</p>	दस	एक	२	५	 <table border="1"> <tr> <td>दस</td> <td>एक</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>०</td> </tr> </table> <p>३० तीस</p>	दस	एक	३	०
दस	एक								
२	५								
दस	एक								
३	०								

शिक्षण निर्देशन : सिन्का, ब्लक आदिको प्रयोग गरी ३० देखि १०० सम्मका गन्ती सङ्ख्याको धारणा प्रयोगात्मक रूपमा दिनुहोस् ।

१ देखि १०० सम्मका सङ्ख्याहरू

१	एक	२ दस १	२१ एकाइस
२	दुई	२ दस २	२२ बाइस
३	तीन	२ दस ३	२३ तेइस
४	चार	२ दस ४	२४ चौबीस
५	पाँच	२ दस ५	२५ पच्चीस
६	छ	२ दस ६	२६ छब्बीस
७	सात	२ दस ७	२७ सत्ताइस
८	आठ	२ दस ८	२८ अष्टाइस
९	नौ	२ दस ९	२९ उनन्तीस
१०	दस	३ दस	३० तीस
१ दस १	११ एघार	३ दस १	३१ एकतीस
१ दस २	१२ बाह्र	३ दस २	३२ बत्तीस
१ दस ३	१३ तेह्र	३ दस ३	३३ तेत्तीस
१ दस ४	१४ चौध	३ दस ४	३४ चौतीस
१ दस ५	१५ पन्थ	३ दस ५	३५ पॅंतीस
१ दस ६	१६ सोह्र	३ दस ६	३६ छत्तीस
१ दस ७	१७ सत्र	३ दस ७	३७ सँतीस
१ दस ८	१८ अठार	३ दस ८	३८ अठ्ठीस
१ दस ९	१९ उन्नाइस	३ दस ९	३९ उनन्चालीस
२ दस	२० बीस	४ दस	४० चालीस

शिक्षण निर्देशन : सङ्ख्या तालिका देखाएर गन्ती गर्न, पढ्न र लेख्न अभ्यास गराउनुहोस् ।

४ दस १	४१ एकचालीस	६ दस १	६१ एकसट्ठी
४ दस २	४२ बयालीस	६ दस २	६२ बयसट्ठी
४ दस ३	४३ त्रिचालीस	६ दस ३	६३ त्रिसट्ठी
४ दस ४	४४ चवालीस	६ दस ४	६४ चौंसट्ठी
४ दस ५	४५ पैंतालीस	६ दस ५	६५ पैंसट्ठी
४ दस ६	४६ छ्यालीस	६ दस ६	६६ छैसट्ठी
४ दस ७	४७ सतचालीस	६ दस ७	६७ सतसट्ठी
४ दस ८	४८ अठचालीस	६ दस ८	६८ अठसट्ठी
४ दस ९	४९ उनन्चास	६ दस ९	६९ उनन्सत्तरी
५ दस	५० पचास	७ दस	७० सत्तरी
५ दस १	५१ एकाउन्न	७ दस १	७१ एकहत्तर
५ दस २	५२ बाउन्न	७ दस २	७२ बहत्तर
५ दस ३	५३ त्रिपन्न	७ दस ३	७३ त्रिहत्तर
५ दस ४	५४ चवन्न	७ दस ४	७४ चौहत्तर
५ दस ५	५५ पचपन्न	७ दस ५	७५ पचहत्तर
५ दस ६	५६ छपन्न	७ दस ६	७६ छ्यत्तर
५ दस ७	५७ सन्ताउन्न	७ दस ७	७७ सतहत्तर
५ दस ८	५८ अन्ठाउन्न	७ दस ८	७८ अठहत्तर
५ दस ९	५९ उनन्साट्ठी	७ दस ९	७९ उनासी
६ दस	६० साठी	८ दस	८० असी

८ दस १	८१ एकासी	९ दस १	९१ एकानब्बे
८ दस २	८२ बयासी	९ दस २	९२ बयानब्बे
८ दस ३	८३ त्रियासी	९ दस ३	९३ त्रियानब्बे
८ दस ४	८४ चौरासी	९ दस ४	९४ चौरानब्बे
८ दस ५	८५ पचासी	९ दस ५	९५ पञ्चानब्बे
८ दस ६	८६ छ्यासी	९ दस ६	९६ छ्यानब्बे
८ दस ७	८७ सतासी	९ दस ७	९७ सन्तानब्बे
८ दस ८	८८ अठासी	९ दस ८	९८ अन्ठानब्बे
८ दस ९	८९ उनान्नब्बे	९ दस ९	९९ उनान्सय
९ दस	९० नब्बे	१० दस	१०० सय

सङ्ख्या तालिका : १ देखि १०० सम्म

तल दिइएको सङ्ख्या तालिका पूरा गर र सङ्ख्या चिन :

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
११		१३		१५		१७		१९	
२१			२४			२७			३०
	३२		३४		३६		३८		४०
	४२			४५				४९	
५१				५५				५९	
			६४				६८		
७१					७६				
				८५					
९१						९७			

अभ्यास

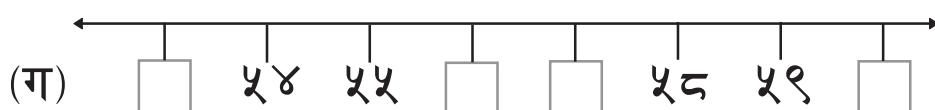
१. कापीमा सङ्ख्या १ देखि १०० सम्म लेख ।
२. कापीमा सारेर खाली ठाउँमा मिल्ने सङ्ख्या भर :

(क)

४०	४१		४३		४५		४७	
----	----	--	----	--	----	--	----	--

(ख)

२०		४०		६०		८०		१००
----	--	----	--	----	--	----	--	-----

(ग)

- (घ) पढ र कापीमा सारेर अड्कमा लेख :

१. चौतीस ११. अठचालीस

२. त्रिचालीस १२. सत्ताइस

३. बाउन्न १३. चौसट्ठी

५. पैंतीस १५. अन्ठानब्बे

६. छ्यालीस १६. छ्यासी

८. उनन्सत्तरी १८. नब्बे

९. अन्ठाउन्न १९. सय

पाठ २५

नोट र सिक्का

तल दिइएको नोट हेर र छलफल गर :

- (क) नोटको माथिल्लो देब्रे कुनामा कति लेखेको छ ?
- (ख) यो कति रुपियाँको नोट हो ?
- (ग) तिमीले कतिकतिका नोटहरू देखेका छौ ?

तल दिइएका सिक्का हेर र छलफल गर :

- (क) तिमीले कतिकति रुपियाँका सिक्का देखेका छौ ?
- (ख) माथि दिइएका सिक्काहरू कतिकतिका हुन् ?

शिक्षण निर्देशन : वास्तविक नोटहरू तथा सिक्काहरू देखाएर विद्यार्थीहरूलाई रु. १ देखि रु. १०० सम्मका नोटहरू र सिक्काहरू चिनाउने तथा प्रयोगात्मक कार्यबाट थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

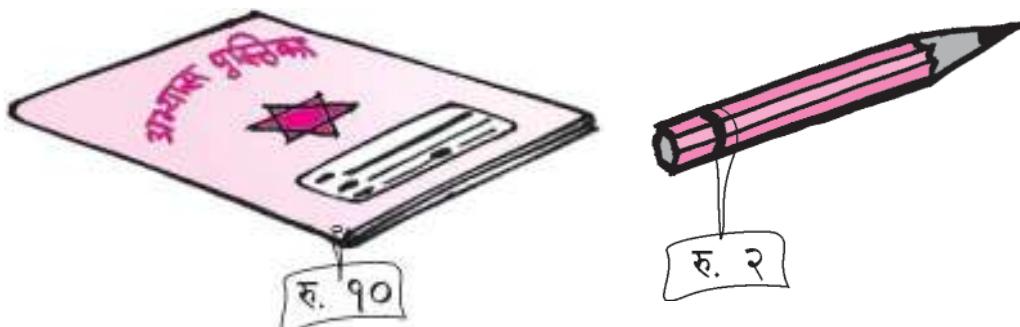
रुपियाँको जोड र घटाउ

रुपियाँको जोड

(क) जम्मा कति रुपियाँ भयो, अड्कमा लेख :

 रामसँग भएको जम्मा रुपियाँ $\text{रु. } 2 + \text{रु. } 1 = \text{रु. } 3$	 राजुसँग भएको जम्मा रुपियाँ $\text{रु. } \square + \text{रु. } \square = \text{रु. } \square$
---	---

(ख)

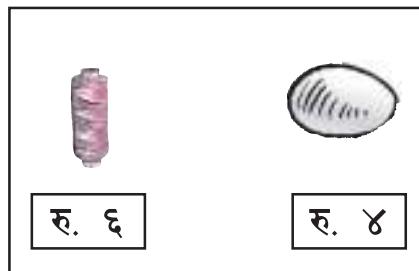
एउटा कापी र एउटा सिसाकलमको जम्मा मूल्य

$$= \text{रु. } 10 + \text{रु. } 2 = \text{रु. } 12$$

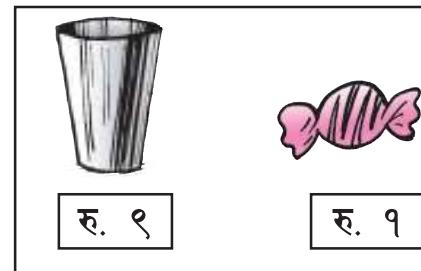
शिक्षण निर्देशन : १०० सम्मका वास्तविक नोट र सिक्काहरूको प्रयोग गरी प्रयोगात्मक कार्यका आधारमा मुद्राको जोडसम्बन्धी थप समस्या दिएर अभ्यास गराउनुहोस् ।

अभ्यास १ तलका बाकसमा दिइएका वस्तुहरूको जम्मा मूल्य कति हुन्छ ?

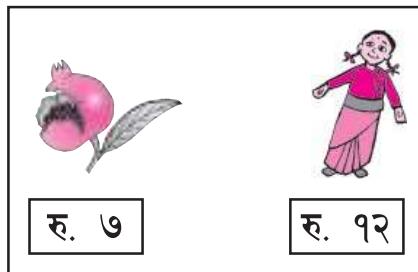
१.

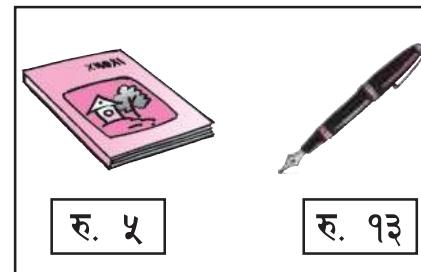
२.

३.

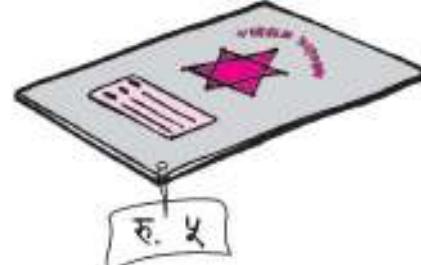

४.

रूपियाँको घटाउ

१.

रेखासँग रु. १० छ ।

उनी एउटा कापी किन्दै छिन् ।

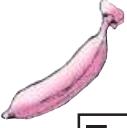
एउटा कापीलाई रु. ५ पर्छ ।

उनले पसलेलाई रु. १० दिइन् ।

उनले सोचिन्, “रु. १० मा रु. ५ घटाउँदा रु. ५ बाँकी रहन्छ ।”

पसलेले उनलाई रु. ५ फिर्ता दियो ।

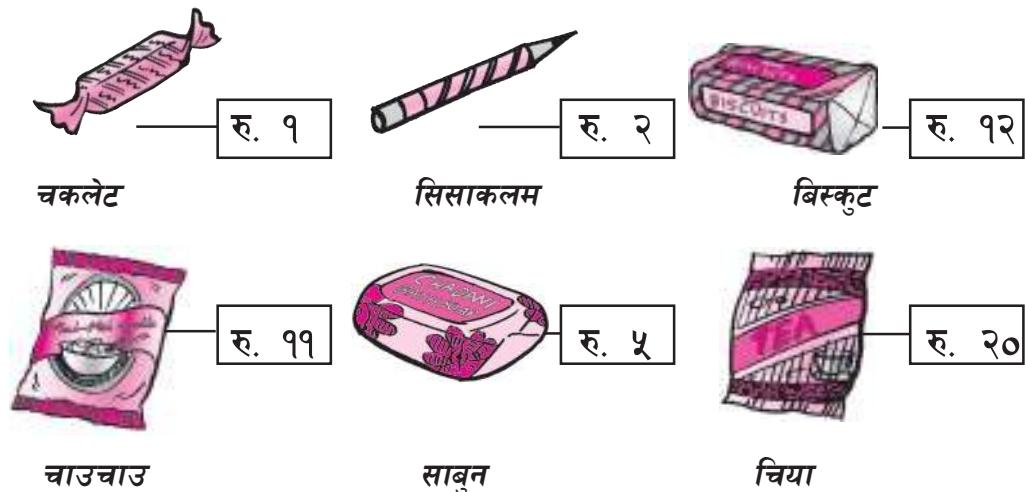
२. कति फिर्ता आउँछ, पत्ता लगाउ र कापीमा फिर्ता रकम लेख :

दिइएको रकम	सामानको नाम र मूल्य	फिर्ता रकम
(क) रु. ५	केरा रु. २	रु. ५-रु. २ = रु. ३
(ख) रु. १०	कलम रु. ९	
(ग) रु. ५	कप रु. ५	
(घ) रु. १२	गुडिया रु. १२	
(ङ) रु. ५	अन्डा रु. ४	
(च) रु. १०	स्याउ रु. ३	
(छ) रु. १०	चस्मा रु. ६	
(ज) रु. २०	गन्जी रु. १९	

पाठ २७

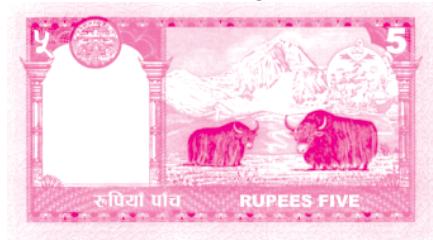
रुपियाँसम्बन्धी व्यावहारिक समस्या

तल तिमीले किन्न सक्ने केही सामानहरू दिइएका छन् हेर :

माया र हरिसँग केही मुद्रा छ । तलका मुद्राहरूले तिनीहरूले माथि दिइएका केके सामान किन्न सक्छन्, भन :

(क) मायासँग भएको मुद्रा

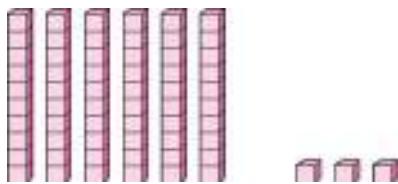
(ख) हरिसँग भएको मुद्रा

शिक्षण निर्देशन : बजारमा लगेर विद्यार्थीसँग भएका र विद्यार्थीलाई दिइएका मुद्राले केके किन्न सकिन्छ, छुलफल गराई प्रयोगात्मक कार्यका आधारमा थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

पाठ २८

स्थानमान

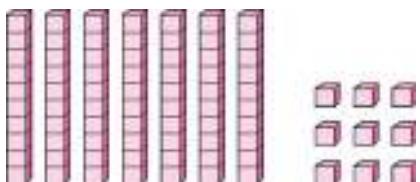
दस	एक
६	३

६३

यहाँ, दसको स्थानमा ६ र एकको स्थानमा ३ छ ।

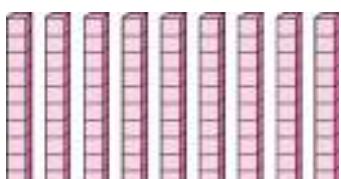
अभ्यास

(क) तलका सङ्ख्याहरूलाई स्थानमान तालिकामा राख ।

दस	एक
७	९

७९

दस	एक
९	०

९०

(ख) दसको स्थानमा कुन अड्क छ ? लेख ।

५८ ८३ ५७ २६

(ग) एकको स्थानमा कुन अड्क छ ? लेख ।

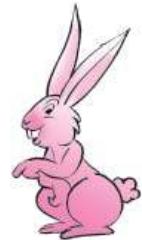
२३ ३२ ४७ ७१

पाठ २९

ਮਨਦਾ ਠੂਲੇ, ਮਨਦਾ ਸਾਨੋ ਰ ਬਰਾਬਰ

੨੩ ਰ ੧੩ ਮਾਂ ਕੁਨ ਠੁਲੋ ਹੋਲਾ ?

२५ र २७ मा दसको स्थानको अड्क
बराबर छु । अब के गर्ने ?

२७ भन्दा २५ सानो छ ।

२८ र २८ मा दुवै स्थानको
अड्कहरू बराबर भए के हुन्छ ?

दवै सङ्ख्या बराबर हन्द्धन

अभ्यास

२८ र २८ बराबर सङ्ख्याहरू हन्।

कापीमा सार र ठुलो सडुख्यालाई गोलो ○ लगाऊ :

(କ) ୧୭	୭୧	(ଖ) ୩୨	୨୩	(ଗ) ୩୭	୩୮
(ଘ) ୪୧	୩୯	(ଡ) ୬୭	୭୬	(ଚ) ୮୪	୮୪
(ଛୁ) ୪୨	୫୧	(ଜ) ୨୦	୨୦	(ଝା) ୩୯	୪୦

शिक्षण निर्देशन : पूर्व धारणाहरूका आधारमा ठूलो र सानो सङ्ख्या छुट्याउने अभ्यास गराउनुहोस् । विद्यार्थीहरूले माथि दिइएको भाषा पढ्न नसकेमा अर्थ लगाइदिनहोस् ।

पाठ ३० सबभन्दा ठूलो संख्या र सबभन्दा सानो संख्या

तल दिइएका संख्याहरूमध्ये सबैभन्दा ठूलो संख्या कुन हो ?

३४

२८

४१

दसको स्थानमा भएका अड्कहरू
३, २ र ४ मध्ये ४ सबैभन्दा ठूलो
छ । त्यसैले ४१ सबैभन्दा ठूलो हुन्छ ।

तल दिइएका संख्याहरूमध्ये सबैभन्दा सानो संख्या कुन हो ?

४६

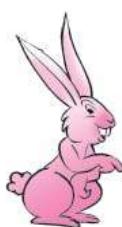
४२

४३

सबैभन्दा सानो संख्या
कुन होला ?

दसको स्थानको
अड्कहरूको तुलना गर्ने ।

दसको स्थानका
अड्कहरू त
बराबर छन् ।

त्यसो भए अब एकको
स्थानको अड्कलाई हेर ।

ए ! ४२ सानो छ ।

शिक्षण निर्देशन : संख्याको गन्ती, भन्दा ठूलो, भन्दा सानो र बराबरको धारणा शिक्षण गर्न थप
क्रियाकलाप र अभ्यास गराउनुहोस् ।

अभ्यास

(क) कापीमा सार र तलका सङ्ख्याहरूमध्ये सबैभन्दा ठूलो सङ्ख्यालाई गोलो O घेरा लगाऊ :

१.	२३ ४७ ३१	७.	९२ ९७ ९५
२.	३५ ४१ ५३	८.	८४ ८५ ८६
३.	३२ ३७ ३४	९.	७७ ७६ ७५
४.	२८ ४८ ६१	१०.	५८ ५९ ५७
५.	२७ ४५ ३८	११.	६ ९ ५
६.	१७ ३७ ७३	१२.	२६ २७ २८

(ख) कापीमा सार र सबैभन्दा सानो सङ्ख्यालाई गोलो O घेरा लगाऊ :

१.	२७ ४५ २९	७.	१९ १७ १५
२.	५१ ३२ ४८	८.	२३ २६ २९
३.	७५ ८५ ९५	९.	४२ ४४ ४१
४.	६३ ३६ ५६	१०.	६५ ७५ ५५
५.	३० ४० ५०	११.	६६ ६७ ६८
६.	५१ ३२ ४८	१२.	३७ ४५ २९

पाठ ३१

सङ्ख्याहरूको क्रम

सङ्ख्याहरूको बढदो क्रम

तलका सङ्ख्याहरू हेर :

८ ३ ५

यहाँ सबभन्दा सानो सङ्ख्या ३ र ठूलो सङ्ख्या ८ हो ।

यी सङ्ख्याहरूलाई बढदो क्रममा राख्दा -

३ ५ ८

सबभन्दा सानो सङ्ख्या
त्यस्तै,

२१, २८ र २५ लाई बढदो क्रममा राख्दा -

सबभन्दा ठूलो सङ्ख्या

सबभन्दा सानो सङ्ख्या

सबभन्दा ठूलो सङ्ख्या

२१ २५ २८

अभ्यास

कापीमा सार र सङ्ख्याहरूलाई बढदो क्रममा लेख :

(क)	४३	५६	२५	२५	४३	५६
(ख)	३५	१७	२२			
(ग)	६३	६८	६४			
(घ)	४८	५८	९८			

सङ्ख्याहरूको घट्दो क्रम

तलका सङ्ख्याहरू हेर :

२६

७२

५८

यिनीहरूमा सबभन्दा ठूलो सङ्ख्या ७२ र सानो सङ्ख्या २६ हो ।

सङ्ख्याहरूलाई घट्दो क्रममा राख्दा -

७२

५८

२६

अभ्यास

कापीमा सार र तलका सङ्ख्याहरूलाई घट्दो क्रममा लेख :

१. ६ ९ ७

२. १३ २७ १५

३. ४३ ५३ ६५

४. ५८ ८५ ५५

५. ६० ८० ७०

६. ५१ १५ ६१

७. ८३ ३८ ८८

८. ९० ९३ ८९

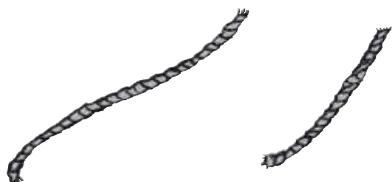
९. ६१ ७१ ५१

१०. ४५ ३५ ५५

११. ८५ ६५ ९५

१२. ६० ८० ९०

लामो, छोटो, अग्लो र होचो

लामो

छोटो

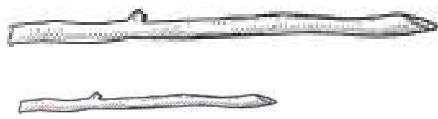
एउटा डोरी लामो छ ।
अर्को डोरी छोटो छ ।

रामभन्दा गीता अग्ली छिन् ।
गीताभन्दा राम होचा छन् ।

(क) तल दिइएका वस्तुहरूमा कुनचाहिँ लामो छ र कुनचाहिँ छोटो छ,
छुट्याऊ :

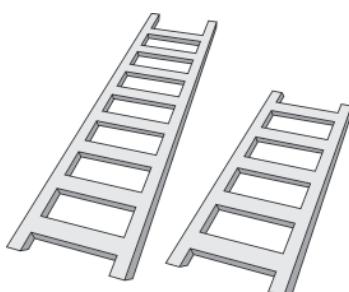
१.

२.

(ख) तल दिइएका चित्रमध्ये कुनचाहिँ अग्लो छ र कुनचाहिँ होचो
छ, छुट्याऊ :

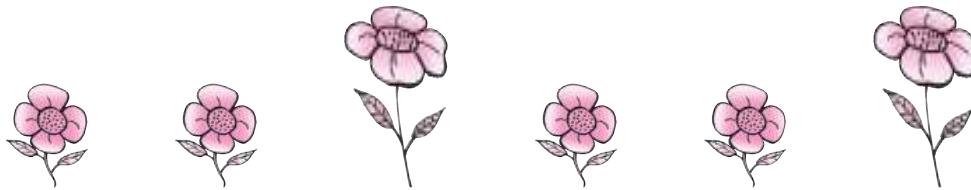

शिक्षण निर्देशन : माथि दिइएजस्ता चित्र र वस्तुहरूको उदाहरणबाट प्रयोगात्मक रूपमा अग्लो, होचो, लामो तथा छोटोको धारणा दिनुहोस् ।

अभ्यास १

तलका प्रश्नहरूको जवाब देऊ :

- (क) तिम्रो बूढीआँलाभन्दा लामा दुईओटा वस्तुहरूको नाम भन ।
- (ख) तिम्रो पाइतालाभन्दा छोटा दुईओटा वस्तु पत्ता लगाऊ । तिनीहरूको नाम भन ।
- (ग) तिमीभन्दा अग्ला दुई साथीको नाम भन । तिमीभन्दा होचा दुई साथीको नाम भन ।
- (घ) तिम्रो कान्छी आँलाभन्दा लामा दुईओटा वस्तुको नाम भन ।
- (ङ) चित्र हेर र उत्तर लेख :

१. अग्ला फूलहरू कति ओटा छन् ? २. होचा फूलहरू कति ओटा छन् ?
३. होचा रुखहरू कति ओटा छन् ? ४. अग्ला रुखहरू कति ओटा छन् ?

शिक्षण निर्देशन : वास्तविक जीवनमा आउने उदाहरणहरू दिएर प्रयोगात्मक रूपमा अग्ला होचा तथा लामा छोटा वस्तुहरू चिन्न र छुट्याउन लगाउनुहोस् ।

अभ्यास २

(क) तलका चित्रहरू औँलाले नाप र बताऊँ :

सिसाकलम

इरेजर

कुन लामो छ ? सिसाकलम

कुन छोटो छ ? इरेजर

- (क) तिम्रो ‘मेरो गणित, कक्षा १’ किताब र तिम्रो कापीमा कुन लामो छ, दाँजेर हेर ।
- (ख) तिम्रो पेन्सिल र इरेजरमा कुन लामो र कुन छोटो छ, नापेर भन ।
- (ग) तिम्रो कक्षाको बेन्च र कालोपाटी हात वा वित्ताले नाप । कुन लामो छ र कुन छोटो छ, भन ।
- (घ) तिम्रो ‘मेरो गणित, कक्षा १’ र तिम्रो सिसाकलममा कुन लामो छ, दाँजेर हेर ।

शिक्षण निर्देशन : १. किताब, कापी, कलम आदि वस्तुहरू दिएर औँलाले नाप्न लगाई लामो र छोटोको धारणा दिनुहोस् ।

२. कक्षाकोठा र अन्य वस्तुहरूको लम्बाई नाप्न लगाएर लामो र छोटोसम्बन्धी प्रयोगात्मक कार्यद्वारा थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

पाठ ३३

दुई अड्कले बनेका सङ्ख्याहरूको जोड

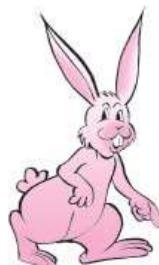
कुनै विद्यालयमा २४ जना केटा र ३२ जना केटी छन् । केटा र केटी गरी जम्मा कति होलान् ?

$$\begin{array}{r} 24 \\ + 32 \\ \hline 56 \end{array}$$

दस	एक
२	४
३	२
५	६

+

पहिला एकको स्थानका अड्कहरू जोडौँ ।

अनि दसको स्थानका अड्कहरू जोडौँ ।

$$\begin{array}{r} 35 \\ + 18 \\ \hline 53 \end{array}$$

दस	एक
३	५
१	४
४	९

+

$$\begin{array}{r} 16 \\ + 52 \\ \hline 68 \end{array}$$

$$16 = 1 \text{ दस} + 6 \text{ एक}$$

$$52 = 5 \text{ दस} + 2 \text{ एक}$$

$$68 = 6 \text{ दस} + 8 \text{ एक}$$

शिक्षण निर्देशन : सिन्काका मुठा र ब्लकहरूको प्रयोग गरी जोडको वास्तविक धारणासँग सामान्यीकरण गर्दै दुई अड्कका जोडको अभ्यास गराउनुहोस् ।

अभ्यास

(क) कापीमा सार र स्थानमान तालिकाबाट जोड़ :

$$\begin{array}{r} 26 \\ + 53 \\ \hline \end{array}$$

दस	एक
2	6
5	3

$$\begin{array}{r} 42 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

दस	एक
4	2
2	7

$$\begin{array}{r} 37 \\ + 49 \\ \hline \end{array}$$

दस	एक
3	7
4	9

$$\begin{array}{r} 64 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$$

दस	एक
6	4
2	5

(ख) जोड़ :

$$\begin{array}{r} 12 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 31 \\ + 15 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 25 \\ + 31 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 35 \\ + 42 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 27 \\ + 49 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 33 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 43 \\ + 35 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 26 \\ + 62 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ + 53 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 72 \\ + 97 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 16 \\ + 72 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 28 \\ + 71 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 64 \\ + 35 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 49 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 55 \\ + 34 \\ \hline \end{array}$$

पाठ ३४

दुई अड्कले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ

रामलखनलाई ३४ ओटा हिसाब गर्नु थियो । उनले २१ ओटा हिसाब गरिसकेछन् । अब कति ओटा हिसाब गर्न बाँकी रहयो ?

	दस	एक
३४	३	४
- २१	२	१
— १३	१	३

	दस	एक
४८	४	८
- २७	२	७
— २१	२	१

$$\begin{array}{r}
 67 \\
 - 45 \\
 \hline
 22
 \end{array}
 \quad
 \begin{aligned}
 67 &= 6 \text{ दस} + 7 \text{ एक} \\
 - 45 &= 4 \text{ दस} + 5 \text{ एक} \\
 \hline
 22 &= 2 \text{ दस} + 2 \text{ एक}
 \end{aligned}$$

शिक्षण निर्देशन : सिन्काका मुठा र ब्लक आदिको प्रयोग गरी घटाउको वास्तविक धारणासँग सामान्यीकरण गराउनुहोस् र घटाउको थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

अभ्यास

(क) कापीमा सार र स्थानमान तालिकाबाट घटाउ गर :

$$\begin{array}{r} ४८ \\ - १५ \\ \hline \end{array}$$

दस	एक
४	८
१	५

$$\begin{array}{r} ६९ \\ - ४५ \\ \hline \end{array}$$

दस	एक
६	९
४	५

$$\begin{array}{r} ७६ \\ - ५३ \\ \hline \end{array}$$

दस	एक
७	६
५	३

$$\begin{array}{r} ८९ \\ - ६२ \\ \hline \end{array}$$

दस	एक
८	९
६	२

(ख) कापीमा सार र घटाऊ :

$$\begin{array}{r} ३४ \\ - २१ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ५६ \\ - ३४ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ४८ \\ - १७ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ३९ \\ - २७ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ५६ \\ - ४५ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ६५ \\ - ४१ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ६९ \\ - ३७ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ७६ \\ - २५ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ९५ \\ - ७१ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ८८ \\ - ५३ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ७९ \\ - ३६ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ८५ \\ - ७३ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ६९ \\ - २६ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ७८ \\ - ५६ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ५९ \\ - २१ \\ \hline \end{array}$$

पाठ ३५

जोड र घटाउका व्यावहारिक समस्या

जोडका व्यावहारिक समस्या

पढ र सिक :

२ ओटा बिराला र ३ ओटा बिराला गरी जम्मा कति बिराला हुन्छन् ?

समाधान :

$$\begin{array}{r} \boxed{2} \text{ बिराला} \\ + \quad \boxed{3} \text{ बिराला} \\ \hline \text{जम्मा} \quad \boxed{5} \text{ बिराला} \end{array}$$

अभ्यास

(क) ४ ओटा कलम र ५ ओटा कलम जम्मा गर्दा कति कलम हुन्छन् ?

$$\begin{array}{r} \boxed{} \text{ कलम} \\ + \quad \boxed{} \text{ कलम} \\ \hline \text{जम्मा} \quad \boxed{} \text{ कलम} \end{array}$$

(ख) मिलनसँग ५ ओटा चकलेट छन्। अरू ३ ओटा चकलेट थपिदिए कति ओटा होलान् ?

(ग) ३ ओटा कापीमा ४ ओटा अरू कापी थपिदिए कति ओटा कापी होलान् ?

(घ) ४ ओटा गाई र ५ ओटा गाई गरी कति ओटा गाई होलान् ?

(ड) ६ ओटा सुन्तला र ७ ओटा सुन्तला एकै ठाउँमा राख्दा कतिओटा सुन्तला हुन्छन् ?

(च) एउटा रुखमा ७ ओटा चरा थिए। अरू ९ ओटा चराहरू आए भने सो रुखमा जम्मा कति चरा भए ?

शिक्षण निर्देशन : माथि उदाहरणमा र अभ्यास (क) मा दिइएस्तै गरी गणितीय भाषामा लेख्न लगाएर जोडका शाब्दिक समस्याहरू हल गर्न अभ्यास गराउनुहोस्। विद्यार्थीहरूको स्तरअनुसार आवश्यक परेमा गणितीय भाषामा लेखिदिने र जोडन लगाउनुहोस्।

ग्रन्थालयमा लेख्न लगाएर

७१

घटाउका व्यावहारिक समस्या

पढ र सिक :

एउटा रुखमा ५ ओटा चरा बसेका थिए । २ चरा उडे भने अब कति चरा बाँकी रहे ?

समाधान :

$$\begin{array}{r} 5 \text{ चरा} \\ - 3 \text{ चरा} \\ \hline \text{बाँकी} & 2 \text{ चरा} \end{array}$$

अभ्यास

(क) रमासँग ६ ओटा चकलेट थिए । ४ ओटा खाइन् भने कति बाँकी छन् ?

$$\begin{array}{r} 6 \text{ चकलेट} \\ - \square \text{ चकलेट} \\ \hline \text{बाँकी} & \square \text{ चकलेट} \end{array}$$

(ख) ४ ओटा स्याउमा एउटा स्याउ खाएपछि कति बाँकी रहे होलान् ?

(ग) टिनासँग ८ ओटा कलम थिए । २ ओटा कलम हराए भने कति बाँकी रहन्द्धन् ?

(घ) मोनाको घरमा १० ओटा कुखुराका चल्ला थिए, ३ ओटा चल्ला मरे भने कति ओटा चल्ला बाँकी रहन्द्धन् ?

(ङ) एउटा टोकरीमा १५ ओटा सुन्तला थिए । ८ ओटा सुन्तला खाइयो भने कति ओटा बाँकी रहलान् ?

शिक्षण निर्देशन: माथि उदाहरणमा र अभ्यासमा दिइएजस्तै गरी गणितीय भाषामा लेख्न लगाएर घटाउका शाब्दिक समस्याहरू हल गर्न अभ्यास गराउनुहोस् । विद्यार्थीहरूको स्तरअनुसार आवश्यक परेमा गणितीय भाषामा लेखिदिनुहोस् र घटाउन लगाउनुहोस् ।

चित्र हेर, छलफल गर र उत्तर देऊ :

(क) कुनचाहिँ भाँडोमा बढी पानी अटाउला ?

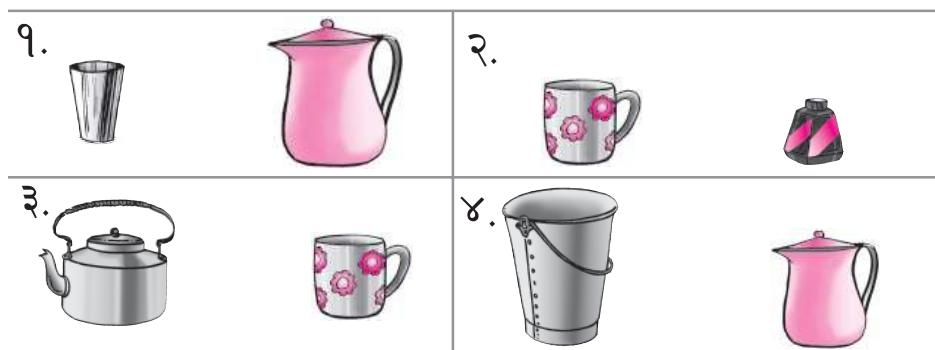
(ख) डेक्चीभरि पानी छ ।

शिक्षकले डेक्चीको पानी चियादानीमा
राख्नुभयो । पानी भरिएर बाहिर गयो ।
त्यसैले डेक्चीमा बढी पानी अटाउला ।

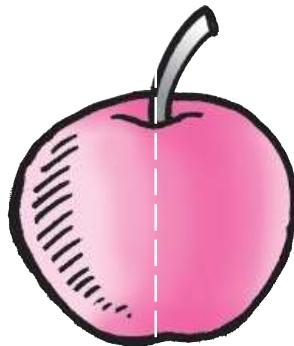
(ग) तिम्रो विद्यालयमा र घरमा भएका विभिन्न
भाँडाहरू जम्मा गर । जस्तै : चियादानी,
बालिटन, टिनको भाँडो, डेक्ची, स्टिलको गिलास,
सिसाको गिलास, जग, कराई, कसौँडी आदि ।
त्यसपछि माथिजस्तै प्रयोग गर ।

(घ) तलका प्रत्येक जोडी भाँडाहरूमध्ये कुनचाहिँमा बढी पानी अटाउला,
बताऊ :

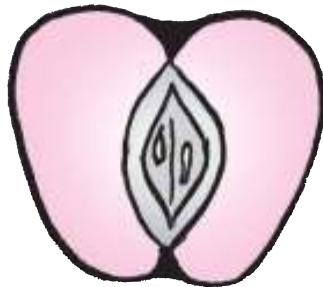

शिक्षण निर्देशन : वास्तविक भाँडाहरूको प्रयोग गरी पानी वा अन्य वस्तुहरू भर्न लगाई थोरै र धेरै
क्षमताको धारणा दिनुहोस् ।

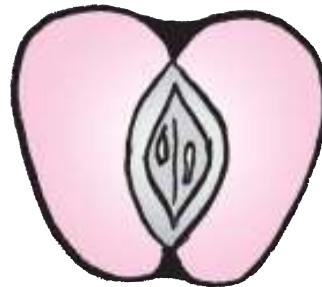
(क) चित्र हेर र आधा चित्र :

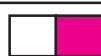
सिङ्गो स्याउ

1 स्याउ

सिङ्गोको आधा स्याउ

 $\frac{1}{2}$ स्याउ $\frac{1}{2}$ स्याउ

दुई बराबर भागमध्ये एक भागलाई पूरा भागको आधा भनिन्छ ।

यसलाई भिन्नमा $\frac{1}{2}$ लेखिन्छ ।

शिक्षण निर्देशन : भिन्नको धारणा तुलनात्मक रूपमा जटिल धारणा हो । वास्तविक वस्तुहरू देखाएर, कागज काटेर र पट्याएर साथै रड लगाउने अभ्यास गराएर भिन्नको धारणा दिनुहोस् र थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

(ख) चित्र हेर र छलफल गर :

सिङ्गो
एउटा स्याउ
 $\frac{1}{1}$ स्याउ

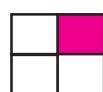
सिङ्गोको
आधा स्याउ
 $\frac{1}{2}$ स्याउ

सिङ्गोको एक
चौथाइ स्याउ
 $\frac{1}{4}$ स्याउ

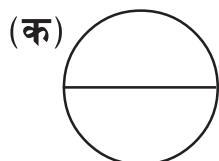
सिङ्गोको एक
चौथाइ स्याउ
 $\frac{1}{8}$ स्याउ

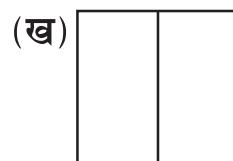
चार बराबर भागमध्ये एक भागलाई पूरा भागको एक चौथाइ भनिन्छ । यसलाई भिन्नमा $\frac{1}{4}$ लेखिन्छ ।

अभ्यास

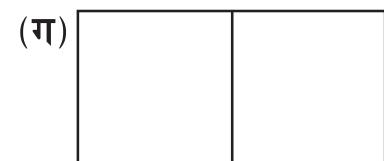
१. कापीमा सारेर आधा ($\frac{1}{2}$) भागमा छाया पारेर देखाऊ :

(क)

(ख)

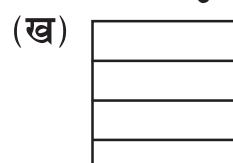

(ग)

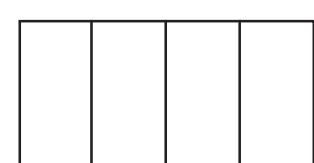
२. कापीमा सारेर एक चौथाइ ($\frac{1}{4}$) भागमा छाया पारेर देखाऊ :

(क)

(ख)

(ग)

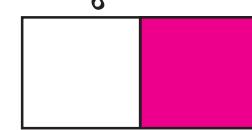
३. छाया पारेको भागलाई मिल्ने गरी $\frac{1}{2}$ अथवा $\frac{1}{4}$ लेख :

(क)

(ख)

(ग)

४. तिस्रो घर र विद्यालय वरिपरिका आधा र चौथाइ गर्न सकिने वस्तुहरू टुक्रा पारेर आधा र चौथाइ छुट्याऊ ।

पाठ ३८

हलुका र गन्हौं

(क) कुन डोको हलुका होला ?
कुन डोको गन्हौं होला ?

(ख) तलका वस्तुमध्ये गहाँ कुनचाहिँ हो, छुट्याऊ :

फर्सी

स्याउ

(ग) यो तराजु हो । तराजुमा राखिएको
केराभन्दा फर्सी गहाँ छ ।

(क) तराजु हेरेर कुनचाहिँ हलुका छ, छुट्याऊ :

(ख) तिम्रो गणित किताबभन्दा गहाँ तीनओटा वस्तुहरूको नाम भन ।

(ग) तिम्रो गणित किताबभन्दा हलुका तीनओटा वस्तुहरूको नाम भन ।

शिक्षण निर्देशन : वास्तविक वस्तुहरूलाई उचालेर र तराजुमा जोखन लगाएर तौलको धारणा दिनुहोस् ।
गन्हौं र हलुका वस्तुका थप अभ्यास दिई प्रयोगात्मक कार्य गराउनुहोस् ।

गुणन

चित्र हेर र सिक :

सीतासँग २ ओटा स्याउ छन् ।
हरिसँग २ ओटा स्याउ छन् ।
दुवैसँग गरी जम्मा ४ स्याउ भयो ।

$$2 \text{ स्याउ} + 2 \text{ स्याउ} = 4 \text{ स्याउ}$$

$$2 + 2 = 4$$

$$2 \text{ स्याउ} 2 \text{ पटक} = 4 \text{ स्याउ}$$

$$2 \times 2 = 4$$

फेरि गोपालले २ ओटा स्याउ
लिई सँगै उभिए ।

$$2 \text{ स्याउ} + 2 \text{ स्याउ} + 2 \text{ स्याउ} = 6 \text{ स्याउ}$$

$$2 + 2 + 2 = 6$$

$$2 \text{ स्याउ} 3 \text{ पटक} = 6$$

$$2 \times 3 = 6$$

सरिता पनि २ ओटा स्याउ
लिई उभिन् ।

$$2 \text{ स्याउ} + 2 \text{ स्याउ} + 2 \text{ स्याउ} + 2 \text{ स्याउ} = 8 \text{ स्याउ}$$

$$2 + 2 + 2 + 2 = 8$$

$$2 \text{ स्याउ} 4 \text{ पटक} = 8$$

$$2 \times 4 = 8$$

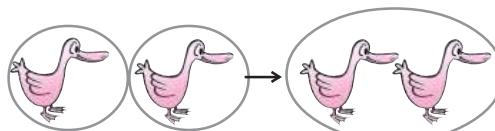
× ले पटक जनाउँछ । यो गुणन चिह्न हो ।

- शिक्षण निर्देशन :**
१. गुच्छा, दुड्गा, ब्लक्जस्ता ठेस वस्तुहरूलाई जम्मा गरी पहिला दुई समूहमा राखी गन्न लगाउनुहोस् । दुईओटा समूह बराबर सङ्ख्यामा भएकाले गुणनको रूपमा लेख्न सकिन्छ भन्ने धारणा दिनुहोस् । 2×1 लाई ‘२ गुणा १’ भनी पढ्ने अभ्यास गराउनुहोस् ।
 २. माथिको क्रियाकलापजस्तै विद्यार्थी आफैलाई गर्न लगाई प्रयोगात्मक कार्यबाट थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

अभ्यास

पढ, गन र हिसाब कापीमा सारेर गर :

(क)

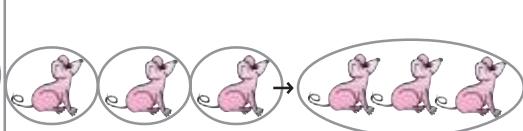

१ हाँस २ पटक = २ हाँस

$$1 + 1 = \boxed{}$$

$$1 \times 2 = \boxed{}$$

(ख)

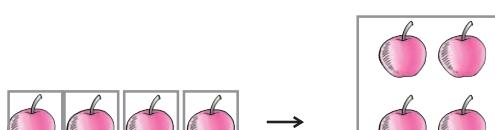

१ मुसा ३ पटक = ३ मुसा

$$1 + 1 + 1 = \boxed{}$$

$$1 \times 3 = \boxed{}$$

(ग)

१ स्याउ ४ पटक = ४ स्याउ

$$1 + 1 + 1 + 1 = \boxed{}$$

$$1 \times 4 = \boxed{}$$

(घ)

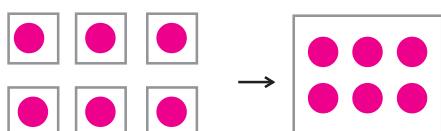

१ अन्डा ५ पटक = ५ अन्डा

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 = \boxed{}$$

$$1 \times 5 = \boxed{}$$

(ङ)

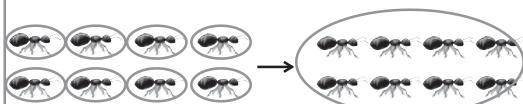
१ टिका ६ पटक = ६ टिका

$$1 + 1 + 1 +$$

$$1 + 1 + 1 = \boxed{}$$

$$1 \times 6 = \boxed{}$$

(च)

१ कमिला ८ पटक = ८ कमिला

$$1 + 1 + 1 + 1 +$$

$$1 + 1 + 1 + 1 = \boxed{}$$

$$1 \times 8 = \boxed{}$$

पाठ ४०

५ सम्मको गुणा

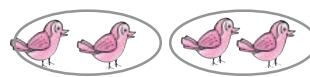
२ को गुणा

हेर र सिक :

$$1 \text{ पटक } 2 \text{ सुन्तला} =$$

२ सुन्तला

$$2 \text{ चरा} + 2 \text{ चरा} = 4 \text{ चरा}$$

$$2 \text{ चरा } 2 \text{ पटक} = 4 \text{ चरा}$$

$$2 \times 2 = 2$$

$$2 \text{ माछा } 3 \text{ पटक} = 6 \text{ माछा}$$

$$2 + 2 + 2 = 6$$

$$2 \times 3 = 6$$

अभ्यास

पढ, गन र हिसाब कापीमा सारेर गर :

(क)

$$2 \text{ कप } 1 \text{ पटक} = 2 \text{ कप}$$

$$\boxed{2} \times \boxed{1} = \boxed{2}$$

(ख)

$$2 \text{ कलम } 2 \text{ पटक} = 4 \text{ कलम}$$

$$\boxed{2} \times \boxed{2} = \boxed{\quad}$$

शिक्षण निर्देशन : विभिन्न ठोस वस्तुहरू, जस्तै : काठका टुक्रा, ब्लक, मकैका दाना आदिबाट २ का दुई ओटा/तीन ओटा/चार ओटा समूह बनाई २ को गुणाको धारणा दिनुहोस् । माथिको अभ्यासका लागि किताबमै गन्न लगाउनुहोस् । हरेक प्रश्नमा बायाँपटि भएका वस्तुलाई दायाँपटि राखेकाले दुवैतिर बराबर वस्तुहरू छन् भनी गन्न लगाउनुहोस् । यसरी माथिजस्तै गरी 2×10 , 3×10 , 4×10 गर्दै 5×10 सम्म चित्रबाट गुणनको धारणा दिनुहोस् ।

(ग)

$$2 \text{ स्याउ } 5 \text{ पटक} = 10 \text{ स्याउ}$$

$$\boxed{2} + \boxed{2} + \boxed{2} + \boxed{2} + \boxed{2} = \boxed{10}$$

$$\boxed{2} \times \boxed{5} = \boxed{10}$$

(घ)

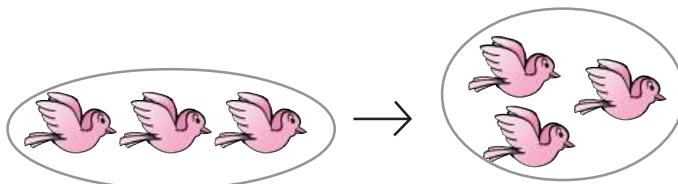
$$2 \text{ चड्गा } 6 \text{ पटक} = 12 \text{ चड्गा}$$

$$\boxed{2} + \boxed{2} + \boxed{2} + \boxed{2} + \boxed{2} + \boxed{2} = \boxed{12}$$

$$\boxed{2} \times \boxed{6} = \boxed{12}$$

३ को गुणा

हेर र सिक :

$$3 \text{ चरा } 1 \text{ पटक} = 3 \text{ चरा}$$

$$\boxed{3} \times \boxed{1} = \boxed{3}$$

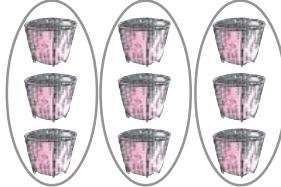

$$3 \text{ गाग्री} + 3 \text{ गाग्री} = 6 \text{ गाग्री}$$

$$3 \text{ गाग्री } 2 \text{ पटक} = 6 \text{ गाग्री}$$

$$3 + 3 = 6$$

$$3 \times 2 = 6$$

$$3 \text{ डाला } 3 \text{ पटक} = 9 \text{ डाला}$$

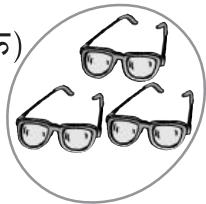
$$3 + 3 + 3 = 9$$

$$3 \times 3 = 9$$

अभ्यास

पढ, गन र हिसाब कापीमा सारेर गर :

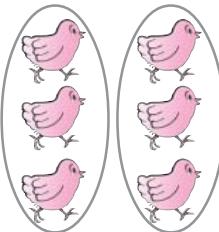
(क)

३ चस्मा १ पटक = ३ चस्मा

$$\boxed{3} \times \boxed{1} =$$

(ख)

३ चल्ला २ पटक = ६ चल्ला

$$\boxed{3} + \boxed{3} = \boxed{6}$$

$$\boxed{3} \times \boxed{2} = \boxed{\quad}$$

(ग)

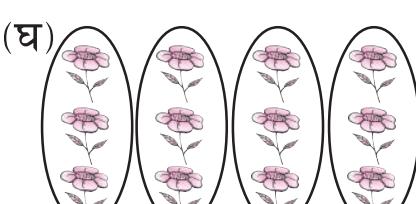

३ गिलास ३ पटक ९ गिलास

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{3} \times \boxed{3} = \boxed{\quad}$$

(घ)

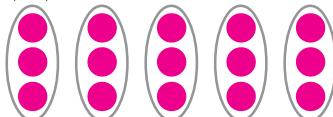

३ फूल ४ पटक = १२ फूल

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{3} \times \boxed{4} = \boxed{\quad}$$

(ङ)

३ टीका ५ पटक १५ टीका

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} +$$

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{3} \times \boxed{5} = \boxed{\quad}$$

(च)

३ गोटी ६ पटक = १८ गोटी

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad}$$

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{3} \times \boxed{6} = \boxed{\quad}$$

४ को गुणा

हेर र सिक :

४ कोदाली १ पटक

४ कोदाली

$$\begin{array}{r} 4 \times 1 \\ \hline \end{array} =$$

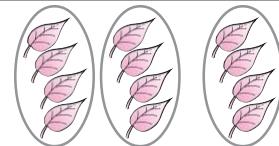

$$4 \text{ गिलास} + 4 \text{ गिलास} = 8 \text{ गिलास}$$

$$4 \text{ गिलास } 2 \text{ पटक} = 8 \text{ गिलास}$$

$$\begin{array}{r} 4 \times 2 \\ \hline \end{array} = 8$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ \hline \end{array}$$

$$4 \text{ पात} + 4 \text{ पात} + 4 \text{ पात} = 12 \text{ पात}$$

$$4 \text{ पात } 3 \text{ पटक} = 12 \text{ पात}$$

$$\begin{array}{r} 4 \times 3 \\ \hline \end{array} = 12$$

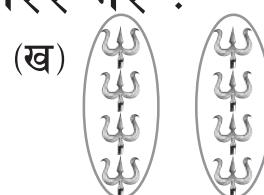
अभ्यास

पढ, गन र हिसाब कापीमा सारेर गर :

$$4 \text{ कप } 1 \text{ पटक} = 4 \text{ कप}$$

$$\begin{array}{r} 4 \times 1 \\ \hline \end{array} = \boxed{}$$

$$4 \text{ त्रिशूल } 2 \text{ पटक} = 8 \text{ त्रिशूल}$$

$$\boxed{4} + \boxed{4} = \boxed{8}$$

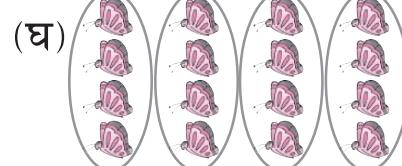
$$\boxed{4} \times \boxed{2} = \boxed{}$$

$$4 \text{ अनार } 3 \text{ पटक} = 12 \text{ अनार}$$

$$\boxed{4} + \boxed{4} + \boxed{4} = \boxed{}$$

$$\begin{array}{r} 4 \times 3 \\ \hline \end{array} = \boxed{}$$

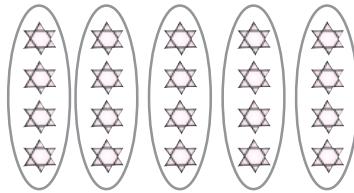
$$4 \text{ पुतली } 4 \text{ पटक} = 16 \text{ पुतली}$$

$$\boxed{4} + \boxed{4} + \boxed{4} + \boxed{4} = \boxed{}$$

$$\begin{array}{r} 4 \times 4 \\ \hline \end{array} = \boxed{}$$

मेरो जाणित : कक्षा १

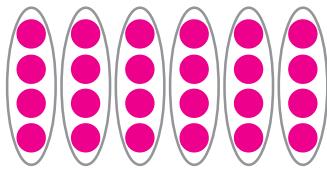
(દ)

$$4 \text{ ષટકોણ } 5 \text{ પટક} = 20 \text{ ષટકોણ}$$

$$\begin{array}{rcl} \boxed{} & + & \boxed{} & + & \boxed{} & + \\ & & \boxed{} & + & \boxed{} & = \boxed{} \\ 4 & \times & 5 & & & = \boxed{} \end{array}$$

(ચ)

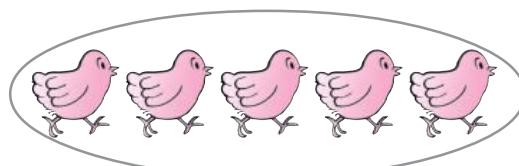

$$4 \text{ ટીકા } 6 \text{ પટક} = 24 \text{ ટીકા}$$

$$\begin{array}{rcl} \boxed{} & + & \boxed{} & + & \boxed{} & + \\ & & \boxed{} & + & \boxed{} & = \boxed{} \\ \boxed{} & + & \boxed{} & + & \boxed{} & = \boxed{} \\ 4 & \times & 6 & & & = \boxed{} \end{array}$$

૫ કો ગુણા

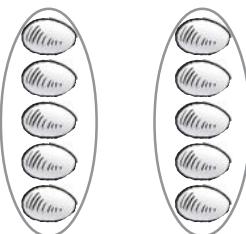
હેર ર સિક

૫ ચલલા ૧ પટક

$$5 \times 1 = 5$$

૫ ચલલા

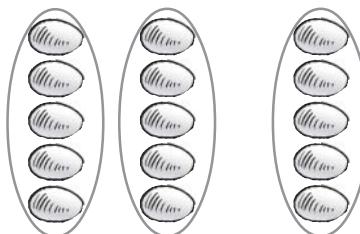

$$5 \text{ અન્ડા} + 5 \text{ અન્ડા} = 10 \text{ અન્ડા}$$

$$5 \text{ અન્ડા } 2 \text{ પટક} = 10 \text{ અન્ડા}$$

$$5 + 5 = 10$$

$$5 \times 2 = 10$$

$$5 \text{ અન્ડા } 3 \text{ પટક} = 15 \text{ અન્ડા}$$

$$5 + 5 + 5 = 15$$

$$5 \times 3 = 15$$

ગેરો ગાળિત : કક્ષા ૧

૮૩

अभ्यास

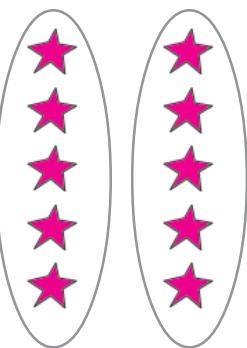
पढ, गन र हिसाब कापीमा सारेर गर :

(क)

५ तारा १ पटक = ५ तारा

(ख)

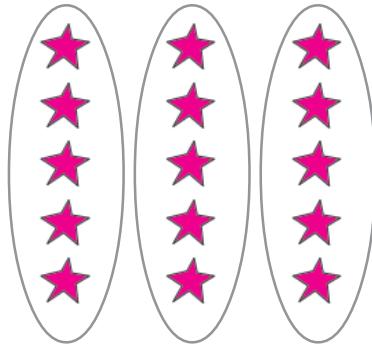
५ तारा २ पटक = १० तारा

$$\boxed{5} + \boxed{5} = 10$$

$$\boxed{5} \times \boxed{1} = \boxed{\quad}$$

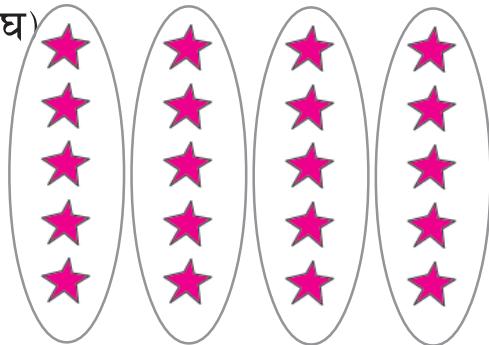
$$\boxed{5} \times \boxed{2} = \boxed{\quad}$$

(ग)

५ तारा ३ पटक = १५ तारा

(घ)

५ तारा ४ पटक = २० तारा

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

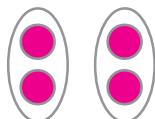
$$\boxed{5} \times \boxed{3} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{5} \times \boxed{4} = \boxed{\quad}$$

सिंचित अभ्यास

गन र हिसाब कापीमा सारेर खाली ठाउँ भर :

(क)

$$2 + 2 = 4$$

$$2 \times 2 = 4$$

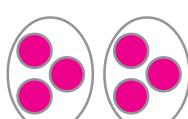
(ख)

$$2+2+2 = 6$$

$$2 \times 3 = \square$$

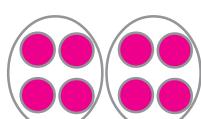
(ग)

$$3 + 3 = \square$$

$$3 \times 2 = \square$$

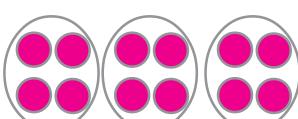
(घ)

$$4 + 4 = \square$$

$$4 \times 2 = \square$$

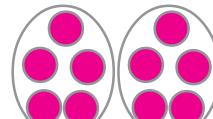
(ङ)

$$4+4+4 = \square$$

$$4 \times 3 = \square$$

(च)

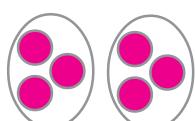

$$5 + 5 = \square$$

$$5 \times 2 = \square$$

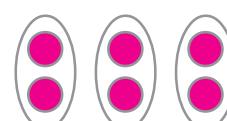
गन र खाली ठाउँमा भर :

(क)

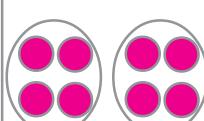
$$3 \times 2 = 6$$

(ख)

$$2 \times 3 = \square$$

(ग)

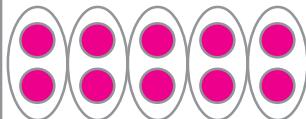
$$4 \times 2 = \square$$

(घ)

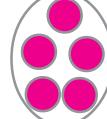
$$2 \times 1 = 2$$

(ङ)

$$2 \times 5 = \square$$

(च)

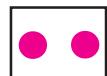
$$5 \times 1 = \square$$

पाठ ४१

पहाडाको शान

हेर, गन र पढ़ :

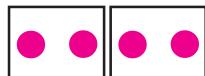
२ थोप्ला १ पटक = २ थोप्ला

२ एका = २

$2 \times 1 = 2$

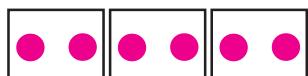
२ थोप्ला २ पटक = ४ थोप्ला

२ दुना = ४

$2 \times 2 = 4$

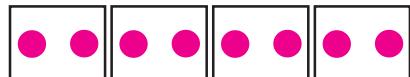
२ थोप्ला ३ पटक = ६ थोप्ला

२ तियाँ = ६

$2 \times 3 = 6$

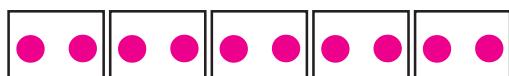
२ थोप्ला ४ पटक = ८ थोप्ला

२ चौको = ८

$2 \times 4 = 8$

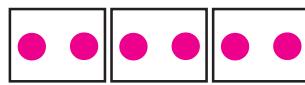
२ थोप्ला ५ पटक = १० थोप्ला

२ पञ्चे = १०

$2 \times 5 = 10$

शिक्षण निर्देशन : माथिजस्तै गरी $3 \times 1 = 3$ देखि $5 \times 10 = 50$ सम्म प्रयोगात्मक रूपमा अभ्यास गराउनुहोस् ।

२ थोप्ला ६ पटक = १२ थोप्ला

२ छका = १२

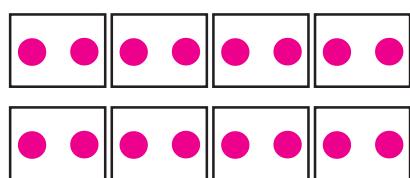
$$2 \times 6 = 12$$

२ थोप्ला ७ पटक = १४ थोप्ला

२ साता = १४

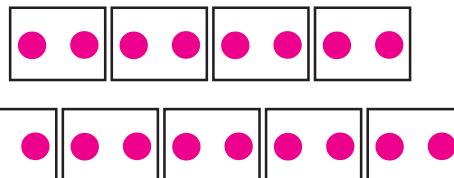
$$2 \times 7 = 14$$

२ थोप्ला ८ पटक = १६ थोप्ला

२ आठा = १६

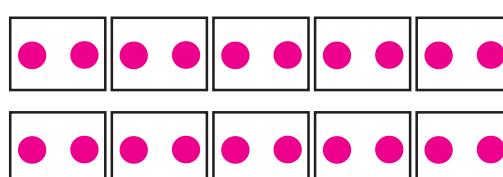
$$2 \times 8 = 16$$

२ थोप्ला ९ पटक = १८ थोप्ला

२ नवाँ = १८

$$2 \times 9 = 18$$

२ थोप्ला १० पटक = २० थोप्ला

२ दसाड = २०

$$2 \times 10 = 20$$

अभ्यास १

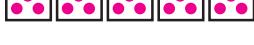
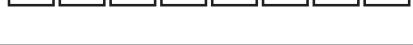
(क) २ को पहाड़ा पूरा गर :

पढ	गन	भन
२ एका		$2 \times 1 = 2$
२ दुना		$2 \times 2 = 4$
२ तियाँ		$2 \times 3 = 6$
२ चौको		$2 \times 4 = \square$
२ पञ्चे		$2 \times 5 = \square$
२ छङ्का		$2 \times 6 = 12$
२ साता		$2 \times 7 = 14$
२ आठा		$2 \times 8 = \square$
२ नवाँ		$2 \times 9 = \square$
२ दसाड		$2 \times 10 = 20$

(ख) २ को पहाड़ा सुनाऊ ।

अभ्यास २

(क) ३ को पहाड़ा पूरा गर :

पढ	गन	भन
३ एका		$3 \times 1 = 3$
३ दुना		$3 \times 2 = 6$
३ तियाँ		$3 \times 3 = 9$
३ चौको		$3 \times 4 = \boxed{}$
३ पन्चे		$3 \times 5 = 15$
३ छ्का		$3 \times 6 = \boxed{}$
३ साता		$3 \times 7 = \boxed{}$
३ आठा		$3 \times 8 = 24$
३ नवाँ		$3 \times 9 = \boxed{}$
३ दसाड		$3 \times 10 = 30$

(ख) ३ को पहाड़ा सुनाऊ ।

शिक्षण निर्देशन : विद्यार्थीलाई दिइएका चित्रका थोप्लाहरू गन्न लगाई पहाड़ा पूरा गन लगाउनुहोस् र नहेरी बताउन प्रोत्साहन गर्नुहोस् ।

अभ्यास ३

(क) ४ को पहाडा पूरा गर :

पढ	गन	भन
४ एका		$4 \times 1 = 4$
४ दुना		$4 \times 2 = 8$
४ तियाँ		$4 \times 3 = \boxed{}$
४ चौको		$4 \times 4 = \boxed{}$
४ पञ्चे		$4 \times 5 = \boxed{}$
४ छङ्का		$4 \times 6 = \boxed{}$
४ साता		$4 \times 7 = \boxed{}$
४ आठा		$4 \times 8 = \boxed{}$
४ नवाँ		$4 \times 9 = \boxed{}$
४ दसाड		$4 \times 10 = 40$

(ख) ४ को पहाडा सुनाऊ ।

अभ्यास ४

(क) ५ को पहाड़ा पूरा गर :

पढ	गन	भन
५ एका		$5 \times 1 = 5$
५ दुना		$5 \times 2 = \boxed{}$
५ तियाँ		$5 \times 3 = \boxed{}$
५ चौको		$5 \times 4 = \boxed{}$
५ पन्चे		$5 \times 5 = \boxed{}$
५ छका		$5 \times 6 = \boxed{}$
५ साता		$5 \times 7 = \boxed{}$
५ आठा		$5 \times 8 = \boxed{}$
५ नवाँ		$5 \times 9 = \boxed{}$
५ दसाड		$5 \times 10 = \boxed{}$

(ख) ५ को पहाड़ा सुनाऊ ।

मिश्रित अभ्यास

हिसाब कापीमा सारेर खाली ठाउँ भर :

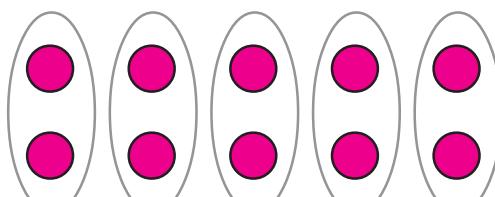
$2 \times 1 = 2$	$4 \times 1 =$ <input type="text"/>	$3 \times 7 =$ <input type="text"/>
$2 \times 2 = 4$	$4 \times 2 =$ <input type="text"/>	$4 \times 3 =$ <input type="text"/>
$3 \times 2 =$ <input type="text"/>	$4 \times 4 =$ <input type="text"/>	$2 \times 3 =$ <input type="text"/>
$5 \times 6 =$ <input type="text"/>	$2 \times 9 =$ <input type="text"/>	$2 \times 8 =$ <input type="text"/>
$4 \times 9 =$ <input type="text"/>	$2 \times 5 =$ <input type="text"/>	$5 \times 9 =$ <input type="text"/>
$3 \times 9 =$ <input type="text"/>	$2 \times 7 =$ <input type="text"/>	$5 \times 3 =$ <input type="text"/>
$5 \times 5 =$ <input type="text"/>	$5 \times 10 =$ <input type="text"/>	$5 \times 8 =$ <input type="text"/>
$3 \times 4 =$ <input type="text"/>	$4 \times 10 =$ <input type="text"/>	$4 \times 5 =$ <input type="text"/>
$4 \times 5 =$ <input type="text"/>	$3 \times 5 =$ <input type="text"/>	$5 \times 7 =$ <input type="text"/>
$5 \times 3 =$ <input type="text"/>	$5 \times 2 =$ <input type="text"/>	$3 \times 3 =$ <input type="text"/>

शिक्षण निर्देशन : माथिजस्तै गरी 2×1 देखि 5×10 सम्मका पहाडाको अभ्यास गराउनुहोस् ।

गुणनका व्यावहारिक समस्या

गुणन प्रयोग गरी हिसाब गर :

(क) जम्मा कति टीका भए ?

$$2 \times 5 = 10$$

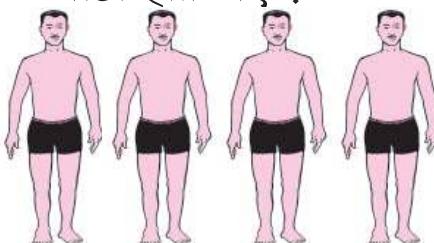
(ख) ३ खरायोसँग जम्मा कति

कान भए ?

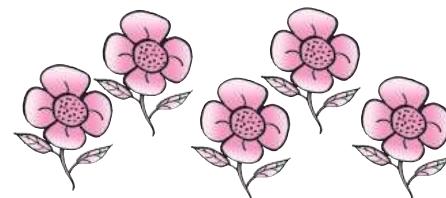
$$2 \times 3 = \square$$

(ग) ४ जना मानिसका कति
ओटा हात भए ?

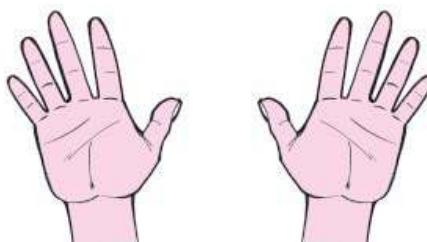
$$2 \times \square = \square$$

(घ) ५ फूलमा जम्मा कति
पात भए ?

$$2 \times \square = \square$$

(ड) २ हातमा जम्मा कति
ऑँला भए ?

$$2 \times \square = \square$$

(च) एउटा कोटमा ३ ओटा टाँक
छन् । कोटमा जम्मा कति
टाँक भए ?

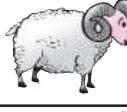
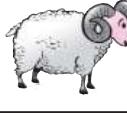
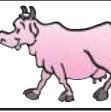
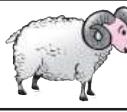
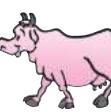

$$3 \times \square = \square$$

शिक्षण निर्देशन : माथिजस्तै गरी वास्तविक वस्तुहरूको समूह बनाएर तथा वास्तविक वस्तुहरू भित्रका
गन्न सकिने समान कुराहरूका जम्मा सङ्ख्या गुणन प्रयोग गरेर भन्न र लेख्न
प्रयोगात्मक कार्यद्वारा अभ्यास गराउनुहोस् ।

चित्रग्राफ

सानुमायाले उनीसँग भएका जनावरको सङ्ख्या गनिन् । त्यसपछि उनले तिनीहरूलाई चित्रग्राफमा खिचिन् । चित्रग्राफ यस्तो बन्यो :

५					
४					
३					
२					
१					
	कुकुर	हाँस	कुखुरा	गाई	भेडा
					खरायो

माथिको चित्रग्राफका बारेमा तल केही प्रश्नहरू दिइएका छन्, छलफल गर :

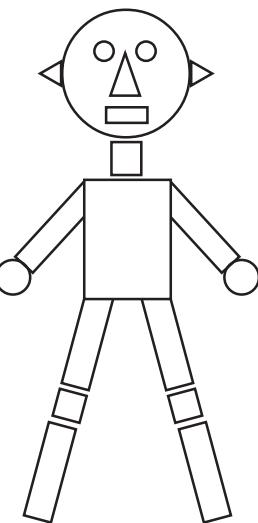
- (क) सानुमायासँग कति ओटा भेडा छन् ?
 - (ख) गाई र भेडामध्ये कुन धेरै छन् ?
 - (ग) कुखुरा कति छन् ?
 - (घ) हाँसभन्दा कुखुरा कतिले धेरै छन् ?
 - (ड) कुकुर कति ओटा छन् ?
 - (च) चराहरू जम्मा कति छन् ?
 - (छ) चारखुटे जनावर कति छन् ?
 - (ज) सानुमायासँग विभिन्न प्रकारका कति जनावरहरू छन् ?
- तिनीहरू केके हुन् ?

शिक्षण निर्देशन : प्रयोगात्मक कार्य, वास्तविक वस्तु र चित्रका माध्यमबाट चित्रग्राफ पढ्ने र सूचना लिने थप अभ्यासहरू गराउनुहोस् ।

अभ्यास १

(क) तलको चित्र हेर । विभिन्न आकारअनुसार समूहमा बाँड र तिम्रो कापीमा लेख :

आकार	कति ओटा
गोलो	५
चारकुने	
तीनकुने	

(ख) अब माथिको चित्रका आधारमा चित्रग्राफ बनाऊ :

आकार	बनाइएको चित्रग्राफ
गोलो	○ ○ ○ ○ ○
चारकुने	
तीनकुने	

अभ्यास २

(क) तिमीलाई कन मन पर्छ ?

अन्तर्राष्ट्रीय

केरा

सेलरोटी

तल खाने कुरा मन पराएका कक्षा १ का विद्यार्थीहरूको सङ्ख्या
देखाइएको छ :

खाने वस्तु	कति जना ?
अन्डा	 ८
सेलरोटी	 ६
केरा	 ७

माथिको तालिका जनाउने गरी तिम्रो कापीमा चित्रग्राफ बनाऊ :

अन्डा	सेलरोटी	केरा

शिक्षण निर्देशन : माथिजस्तै गरी थप समस्याहरू बनाई प्रयोगात्मक कियाकलापको रूपमा अभ्यास गराउनुहोस् ।

अभ्यास ३

(क) चित्रहरू हेर र चारओटा समूह बनाऊ :

प्रत्येक वस्तुहरू गर्न । कतिकति भयो, लेख । चित्रग्राफ बनाऊ ।

(ख) तल विद्यार्थीहरूको चित्रग्राफ दिइएको छ ।

तलका प्रश्नहरूमाथि छलफल गर :

केटी	
केटा	

- कति जना विद्यार्थीहरू छन् ?
- कति जना केटी छन् ?
- कति जना केटा छन् ?
- केटाभन्दा कति जना केटी बढी छन् ?
- यस्तै चित्रग्राफ तिम्रो कक्षाका लागि पनि बनाऊ ।

पाठ ४४

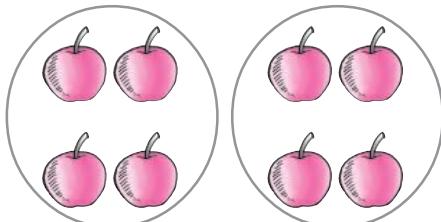
भाग

सीमा र पेम्बाले द ओटा स्याउहरू बराबर दुई भाग लगाएको हेरैः

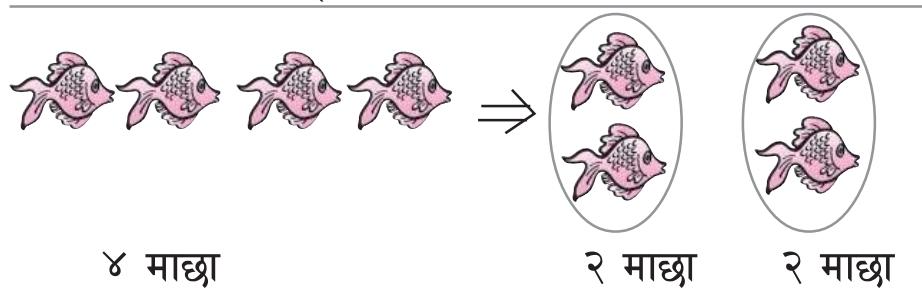
सीमालाई ४ ओटा स्याउ पन्चो ।

पेम्बालाई पनि ४ ओटा स्याउ पन्चो ।

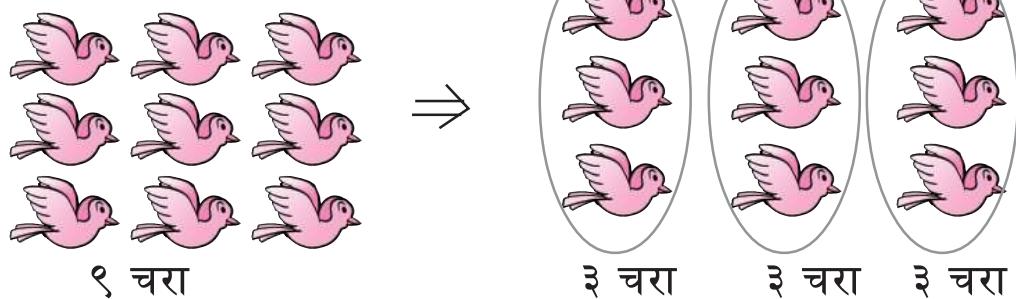
एक भागमा ४ ओटा पन्चो ।

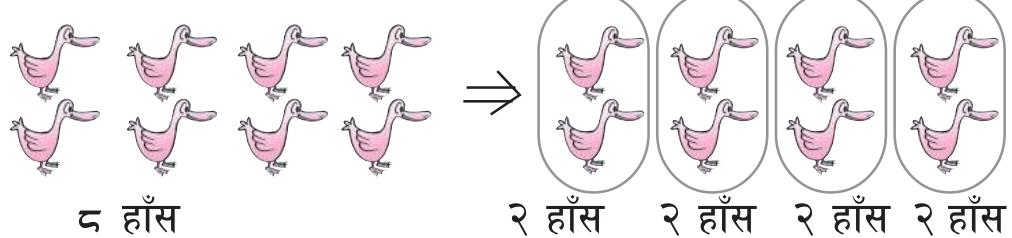
(क) २ भागमा बाँडदा :

(ख) ३ भागमा बाँडदा :

(ग) ४ भागमा बाँड़ :

शिक्षण निर्देशन : वास्तविक वस्तुहरू, चित्रहरू र धर्काहरू देखाएर बाँडन लगाई भागको धारणा दिनुहोस् र थप अभ्यास गराउनुहोस् ।

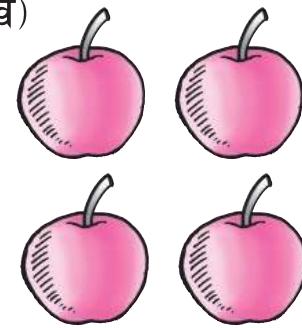
अभ्यास

१. तलका वस्तुहरू २ भागमा बाँड़ :

(क)

(ख)

२. तलका वस्तुलाई ३ भागमा बाँड़ :

(क)

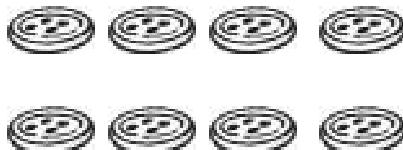

(ख)

३. तलका वस्तुलाई ४ भागमा बाँड़ :

(क)

(ख)

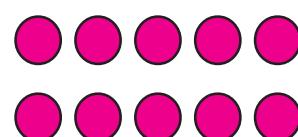

४. तलका वस्तुहरूलाई ५ भागमा बाँड़ :

(क)

(ख)

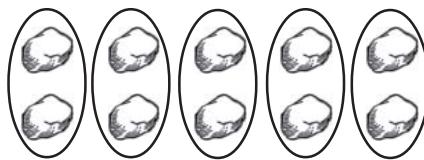

शिक्षण निर्देशन : ठोस वस्तुहरू, जस्तै : ब्लक, ढुङ्गा, स्याउ, सुन्तला आदिलाई बाँकी नरहने गरी विभिन्न भाँडोमा अथवा ठाउँमा राख्न लगाउनुहोस् । भाग लगाउँदा हरे भाँडोमा १/१ गरी क्रमशः राख्न लगाउनुहोस् । अन्त्यमा १ भागमा कति पुरछ, त्यो भन्न लगाई भागको धारणा दिनुहोस् ।

५. भाग लगाऊ र १ भागमा कति पुग्यो, भन :

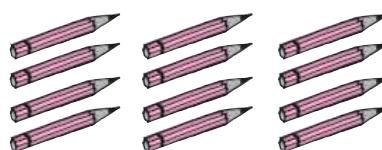
(क) १० ओटा साना ढुङ्गालाई

२ बराबर भाग लगाऊ :

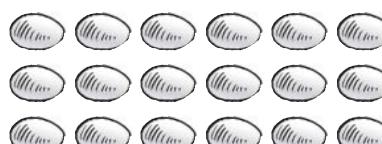
(ख) १२ ओटा सिसाकलमलाई

३ बराबर भाग लगाऊ :

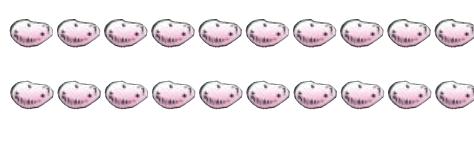
(ग) १८ ओटा अन्डा

३ बराबर भाग लगाऊ :

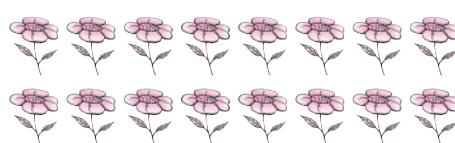
(घ) २० ओटा आलु

२ बराबर भाग लगाऊ :

(ङ) १६ ओटा फूल

४ बराबर भाग लगाऊ :

(च) १५ ओटा सुन्तला

५ बराबर भाग लगाऊ :

